

ГАРЧИГ

1. Аргачлалын тайлбар	2
2. Үндсэн үзүүлэлтүүд	4
3. Үнэ тариф, ханш	5
4. Бизнес регистрийн сан	7
5. Мөнгө, зээл, хадгаламж	8
6. Төсвийн орлого, зарлага	9
7. Хүн ам, нийгмийн үзүүлэлтүүд	12
8. Нийгмийн даатгал	15
9. Нөхөн олговор, ажилгүйдлийн даатгал	15
10. Нийгмийн халамжийн үйлчилгээ	15
11. Эрүүл мэнд	17
12. Боловсрол	18
13. Бүртгэлтэй ажилгүйчүүд, ажлын байрны захиалга	22
14. Хүн амын амьжиргааны доод түвшин	25
15. Аж үйлдвэр	26
16. Тээвэр	28
17. Холбоо	29
18. Барилга	29
19. Мал аж ахуй	29
20. Газар тариалан	33
21. Мэргэжлийн хяналт шалгалт	34
22. Гэмт хэрэг	35
23. Гаалийн хорооны мэдээ	37
24. Уур амьсгалын элемент, агаар бохирдуулагч үзүүлэлтүүд	37
25. Хог хаягдлын судалгаа	38
26. Газрын нэгдмэл сангийн тайлан	38

Аргачлалын тайлбар

Аймгийн нэгдсэн төсөв

Төсвийн орлого, зарлагын тооцоог Олон Улсын Валютын Сангийн стандарт ангиллаар 1995 оны 10-р сараас эхлэн жил бүр гаргаж байна. Аймгийн нэгдсэн төсвийн орлого, зарлага нь улсын төвлөрсөн төсвөөс шууд санхүүждэг төсвийн байгууллагуудын болон орон нутгийн төсвийн орлого, зарлагаас бүрдэнэ. Аймгийн нэгдсэн төсвийн орлого, зарлагын мэдээг Санхүү, төрийн сангийн хэлтсээс сар бүр гаргаж статистикийн хэлтэст ирүүлдэг. Орон нутгийн төсөв нь татварын орлого, татварын бус орлогоос бүрдэнэ. Татварын орлогын төлөвлөгөөний биелэлтийг сумдаар, татварын орлогын төрлүүдээр харууллаа. Төвлөрсөн төсвийн орлого нь улсын төсвийн санхүүжилт, татварын бус орлогоос бүрдэнэ.

Үнэ, тариф

1991 оны 9-р сараас эхлэн Олон Улсын Валютын сангийн аргачиллаар хэрэглээний үнийн индексийг тооцож эхэлсэн. Хэрэглээний үнийн индекс гэдэг нь өрх орлогоороо өөрсдийн хэрэгцээнд худалдан авсан, үйлчлүүлсэн хамгийн чухал энэ тэргүүний нийтлэг хэрэгцээтэй бараа, үйлчилгээний үнийн өөрчлөлтийг тэдгээрийн хэрэглээний зардалд эзлэх хувиар жигнэсэн дундаж юм. 2010 оноос эхлэн хэрэглээний сагсны нэр төрлийг 214 болгон өөрчилж, 2010 оны 12-р сарын үнээр суурилан ХҮИ-г шинэчлэн тооцож байна.

Ханш

Эдийн засгийн онолд ханшийг үнийн хэмжигдэхүүний нэг хэлбэр гэж үздэг. Гадаадын тодорхой ямар нэгэн валютын нэг нэгжийг худалдан авахад Монголын хэдэн төгрөг шаардлагатайг харуулсан ердийн л нэг үнэ юм. Нээлттэй эдийн засгийн хувьд үндэсний валютын ханш ялимгүй сулрахад л импортлогчид ихээхэн сандралд орж, харин экспортлогчдын олж ирсэн гадаад валютын нэг нэгжид ногдох дотоод валютын хэмжээ нэмэгдэн экспортлогчид урамших жишээтэй. Гадаад худалдаа эрхлэгчид нэг ам.доллар чухам хичнээн төгрөг байх нь хэрэгтэйгээс гадна энэ ханш маргааш, нөгөөдөр, ирээдүйд ямар байхыг мэдэх нь чухал байдаг.

Мөнгө, зээл, хадгаламж

Гүйлгээнд байгаа бэлэн мөнгөнд банкнаас гадуурх мөнгө, банкны касс дахь бэлэн мөнгийг оруулна. Мөнгө M_1 -д харилцах дансан дахь мөнгө, иргэдийн хугацаагүй хадгаламж, банкны гадуурх бэлэн мөнгийг хамруулна. Мөнгө M_2 бол мөнгө M_1 болон бараг мөнгөний нийлбэр юм. Бараг мөнгөнд иргэд, байгууллагуудын хугацаатай хадгаламжууд, гадаад валютын хадгаламжийг хамруулна.

Аж үйлдвэр

Аж ахуйн нэгжүүдийг эдийн засгийн үйл ажиллагаагаар ангилахдаа НҮБ-ын эдийн засгийн үйл ажиллагааны Олон улсын стандарт ангиллыг мөрдөж байна. Аж үйлдвэрийн

борлуулсан бүтээгдэхүүн нь аж ахуйн нэгж байгууллагын тайлангийн хугацаанд худалдсан буюу гадагш гүйцэтгэсэн ажил үйлчилгээний хэмжээ юм. Аж үйлдвэрийн нийт бүтээгдэхүүний өсөлтийг тооцохдоо гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүнийг 2005 оны зэрэгцүүлэх үнээр үнэлж тодорхойлсон болно. Гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүн нь тухайн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийн биет хэмжээг харуулна.

Хөдөлмөр

Ажиллагсдын тоо нь сарын эцэст бэлэн байгаа тухайн салбарын ажиллагсдын тоо юм. Ажилгүйчүүдийн тоонд олон улсын стандарт ангиллын дагуу Монгол улсын хуулиар зөвшөөрөгдсөн хөдөлмөрлөх насны, хөдөлмөр эрхлэх чадвартай, цалин хөлстэй ажил болон хувиараа хөдөлмөр эрхэлдэггүй, тухайн үед ажиллахад бэлэн, цалин хөлстэй ажил идэвхитэй эрж, хайж байгаа хөдөлмөр эрхлэлтийн албанд бүртгүүлсэн хүмүүс орсон.

Эрүүл мэнд

Эрүүл мэндийн зарим үзүүлэлтүүдийг аймгийн эрүүл мэндийн газраас сар бүр гаргаж ирүүлдэг. Эрүүл мэндийн үзүүлэлтүүдийг оны эхэнд байсан суурин хүн амын тоонд харьцуулан промилиэр буюу 1000 хүн амд ногдох хэмжээгээр гаргаж өмнөх оны түвшинтэй харьцуулан өсөлт, бууралтыг харууллаа. Зарим үзүүлэлтийг дицомилиэр буюу 10000 хүнд ногдох үзүүлэлтээр гаргадаг. Нялхсын нас баралт (нэг хүртэл насны 1000 хүүхдэд ногдох)-ыг 1 хүртэлх насандаа нас барсан хүүхдийн тоог дээрх хугацаанд амьд төрсөн хүүхдийн тоонд харьцуулж тодорхойлдог.

Боловсрол

Бүх шатны боловсролын сургалтын байгууллагад суралцагсад, төгсөгчид, элсэгчид, багш нарын тоог сургууль, анги, хүйс, хичээлийн жилээр гаргав. БСШУЯ-наас гаргаж ҮСГ-т ирүүлдэг бүх шатны боловсролын байгууллагуудын мэдээ, тайланг авч танилцуулгад тусгаж байна. Боловсролын олон улсын стандарт ангилал нь 1997 онд шинэчлэн мөрдөгдөж эхэлсэн бөгөөд уг ангиллаар боловсролын түвшинг 0-6 түвшинд ангилж байна.

Бизнес регистрийн сан.

Бизнес регистрийн мэдээллийн санг 1998 онд явагдсан аж ахуйн нэгж, байгууллагын тооллогын үр дүнд тулгуурлан анх байгуулсан бөгөөд түүнээс хойш орсон өөрчлөлтийг Татварын хэлтсийн бүртгэл болон бусад байгууллагын мэдээллийг үндэслэн улирал тутам шинэчлэн тусгаж ирсэн болно. Хуулийн этгээд гэж Хуулийн этгээдийн улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 3-р зүйлийн 1-ийн 1-д заасан зохион байгуулалтын нэгдлийг хэлнэ.

Аж үйлдвэрийн нийт бүтээгдэхүүн.

Өмнөх онуудад аж үйлдвэрийн нийт бүтээгдэхүүнийг 1996 оны зэрэгцүүлэх үнээр үнэлж байсан бол 2012 оноос эхлэн 2005 оны үнээр үнэлдэг боллоо.

НИЙГЭМ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ҮНДСЭН ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД

2019 он

	Хэмжих нэгж	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Бэлэн хүн ам*	тоо	97342	97691	99796	101879	104238	102014
ХЗА-д бүртгэлтэй ажилгүйчүүд	тоо	1618	1781	1879	1955	1298	1202
Үүнээс эмэгтэй	тоо	1600	1014	1036	1095	755	678
Халдварт өвчнөөр өвчилсөн хүн	тоо	1000	773	3182	945	1192	1526
Бүртгэгдсэн гэмт хэрэг	тоо	888	792	675	768	818	803
Хэрэглээний үнийн индекс /өмнөх сартай харьцуулсан/	%	0.8	-0.2	1.1	0.6	1.1	0.8
Төгрөгийн зах зээлийн ханш	1\$=₮	1924.9	1998.32	2498.62	2430.35	2650.55	2735.88
Төсвийн орлого багцаар	сая.төг	24818.4	23098.8	26521.3	34302.4	38832.3	41296.4
Төсвийн зарлага багцаар	сая.төг	53040.8	50611.5	55316.2	60945.8	69883.4	65818.7
Аж үйлдвэрийн нийт бүтээгдэхүүн**	сая.төг	212701.9	105988.4	113921.2	195086.4	155474.8	184730.4
Аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний борлуулалт*	сая.төг	202501.9	191432.5	233790.4	279619.8	330941.4	367261.8
Нийт малын тоо *	мян.тол	324.2	288.4	324.2	310.9	306.0	347.4
Бойжсон төл	мян.тол	128.4	138.9	121.4	119.4	123.1	143.0
Том малын хорогдол	мян.тол	1.6	3.7	1.6	19.1	3.7	0.9
Хураасан ургац:	тн	43787.6	14178.5	42411.8	33568.2	38970.7	30962.6
Үр тариа	тн	14937.0	3852.0	18918.8	11030	10296.2	9680.1
Төмс	тн	7327.6	2931.8	7364.2	8544.8	7969.9	7281.4
Хүнсний ногоо	тн	17085.8	4695.8	14024.8	13220.6	16049.6	12254.9

* Тухайн жилийн дүн

** 2005 оны зэрэгцүүлэх үнэ

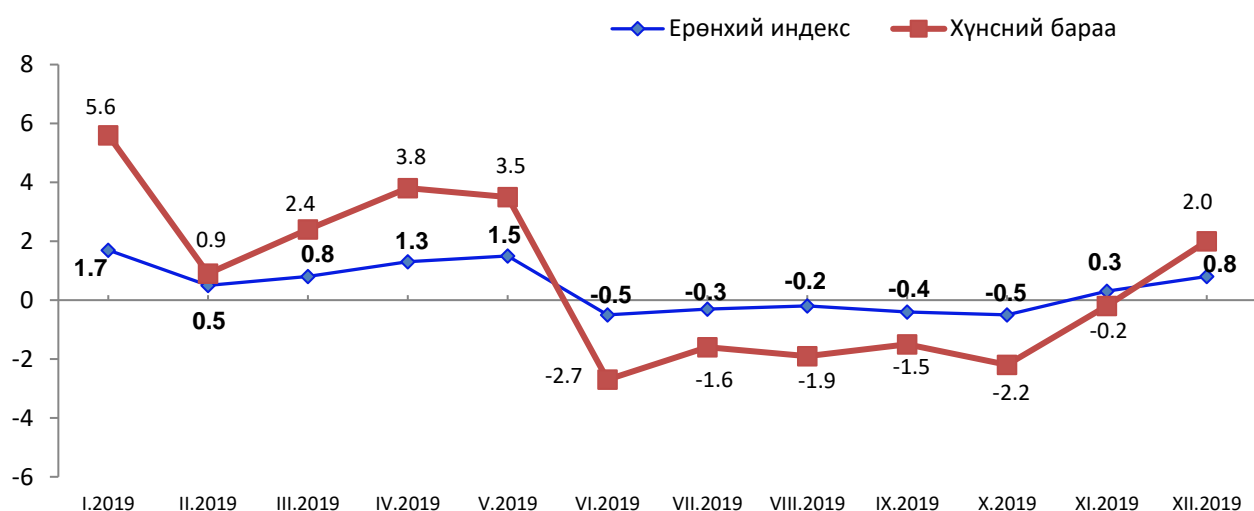
*** Төвлөрсөн төсвийн зарлага 2013 оноос 5 сайдын багцаар гардаг болсон.

НЭГ. МАКРО ЭДИЙН ЗАСАГ

1. ҮНЭ, ТАРИФ

2019 оны 12 дугаар сарын 21-ний байдлаар хэрэглээний бараа, үйлчилгээний үнийн ерөнхий индекс нь өмнөх сартай харьцуулахад 0.8 хувиар, оны эхнийхээс 5.6 хувиар тус тус өссөн байна.

Хэрэглээний бараа үйлчилгээний үнийн ерөнхий болон хүнсний барааны индексийн өөрчлөлт сүүлийн 12 сараар, өмнөх сартай харьцуулсан хувиар:

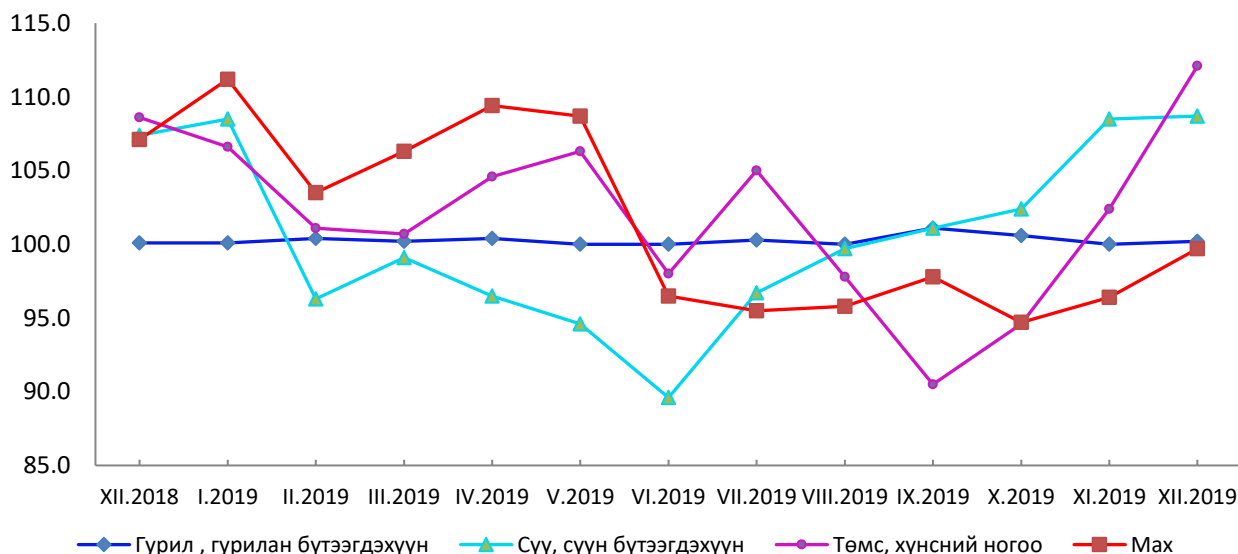

Өмнөх сартай харьцуулахад хүнсний гол хэрэглээ болох мах, махан бүтээгдэхүүний үнэ 0.3 хувиар /үхрийн ястай махны үнэ 1 кг нь 8000-8500 төгрөг, хонины махны үнэ 1 кг нь 7000-7800 төгрөг/ буурсан ч сүү, сүүн бүтээгдэхүүний үнэ 8.7 хувиар, төмс хүнсний ногооны үнэ 12.1 хувиар тус тус өссөн нь хүнсний барааны үнийн индекс 2.0 хувиар, ерөнхий индекс 0.8 хувиар өсөхөд голлон нөлөөлсөн байна.

Хүнсний барааны үнийн индекс, бүлгээр, сүүлийн 6 сараар, өмнөх сартай харьцуулсан хувиар

	VII.2019	VIII.2019	IX.2019	X.2019	XI.2019	XII.2019
Ерөнхий индекс	99.7	99.8	99.6	99.5	100.3	100.8
Хүнсний бараа	98.4	98.1	98.5	97.8	99.8	102.0
Талх, гурил, будаа	100.3	100.0	101.1	100.6	100.0	100.2
Мах, махан бүтээгдэхүүн	95.5	95.8	97.8	94.7	96.4	99.7
Сүү, сүүн бүтээгдэхүүн	96.7	99.7	101.1	102.4	108.5	108.7
Сахар, цай, жимсний чанамал	100.0	100.0	99.7	100.2	103.2	101.1
Жимс, жимсгэнэ	105.2	103.7	100.0	102.0	100.0	100.6
Төмс, хүнсний ногоо	105.0	97.8	90.5	94.6	102.4	112.1
Хүнсний бусад бүтээгдэхүүн	100.0	100.0	100.0	100.0	103.3	100.0

Хүнсний гол нэрийн бүтээгдэхүүний үнийн индекс, өмнөх сар=100.

Өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 2019 оны 12 дугаар сард бараа, үйлчилгээний үнэ тарифын ерөнхий индекс 5.6 хувиар өслөө. Үүний дотор хүнсний барааны үнийн индекс 8.3%-иар, согтууруулах ундаа, тамхины бүлгийн дүн 2.2%, гутал хувцас, бөс барааны үнэ 5.0%, гэр ахуйн барааны үнэ 12.4%, эм тариа, эмнэлгийн үйлчилгээ 3.6%, боловсролын үйлчилгээ 8.8%, зочид буудал, зоогийн газрын бүлгийн дүн 30.8 %, орон сууц, түлш, цахилгааны бүлгийн дүн 4.7%, бусад бараа, үйлчилгээний үнэ 7.8%, чөлөөт цаг, соёлын барааны бүлгийн дүн 0.1%-иар тус тус өсч, тээврийн үйлчилгээ 1.0%, холбооны үйлчилгээний бүлгийн дүн 0.6%-иар тус тус буурсан байна.

Хэрэглээний бараа, үйлчилгээний үнийн индекс,
өмнөх оны мөн үетэй харьцуулснаар, бүлгийн дүнгээр

	I.2019	II.2019	III.2019	IV.2019	V.2019	VI.2019	VII.2019	VIII.2019	IX.2019	X.2019	XI.2019	XII.2019
Хүнсний бараа	112.2	108.6	107.8	109.2	114.0	109.9	109.5	118.3	115.6	112.7	110.4	108.3
Согтууруулах ундаа, тамхи	105.4	103.5	103.5	103.5	103.5	103.6	103.6	102.4	102.3	102.3	102.2	102.2
Хувцас гутал	105.2	106.7	106.8	106.2	106.3	106.9	106.9	107.1	107.0	105.1	104.7	105.0
Орон сууц, түлш цахилгаан	102.1	102.1	102.1	102.0	102.0	101.9	101.9	106.7	105.7	104.8	103.8	104.7
Гэр ахуйн бараа	101.0	102.4	101.7	101.4	103.2	106.3	106.5	107.0	108.7	111.0	110.5	112.4
Эм тариа, эмнэлгийн үйлчилгээ	117.0	117.3	115.2	112.9	112.8	113.3	116.2	110.9	109.5	108.7	105.5	103.6
Тээвэр, шатахуун	109.5	107.1	107.1	107.4	108.5	108.6	107.1	105.9	103.9	100.3	99.3	99.0
Холбооны үйлчилгээ	100.9	100.9	100.3	100.5	100.5	100.5	100.5	100.5	100.5	101.7	99.4	99.4
Соёлын бараа, үйлчилгээ	99.8	99.8	99.8	100.8	100.8	100.8	100.8	100.8	100.6	100.1	100.1	100.1
Боловсрол	113.8	113.8	113.8	113.8	113.8	113.8	113.8	108.8	108.8	108.8	108.8	108.8
Зочид буудал, нийтийн хоол, дотуур байрны	113.6	113.6	113.6	114.4	121.8	127.9	133.9	133.9	133.9	130.8	130.0	130.8
Бусад бараа, үйлчилгээ	100.3	100.9	101.3	102.6	104.5	104.8	105.8	105.8	105.8	106.0	106.2	107.8
Ерөнхий индекс	107.5	106.5	106.2	106.6	108.4	107.6	107.5	110.0	108.8	107.2	105.9	105.6

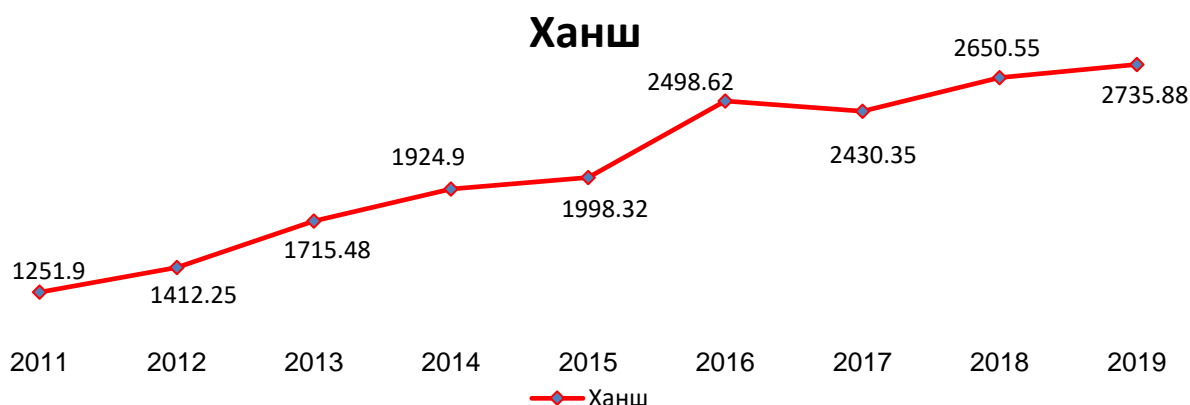
Гурил, гурилан бүтээгдэхүүн, мах, махан бүтээгдэхүүн, дээр нь төв суурин газруудад төмс, хүнсний ногоо монгол өрхийн хамгийн чухал хэрэглээ, дийлэнх өрхүүдийн амьжиргаа нь эдгээр бүтээгдэхүүнээс ихээхэн хамааралтай байдаг.

Үндэсний Статистикийн хороо нь 1991 оноос Олон Улсын Хөдөлмөрийн байгууллагын аргачлалаар хэрэглээний үнийн индексийг тооцож эхэлсэн бөгөөд 1991 оноос хойш сагсны нэр төрөл, хэрэглээний жин, суурь үеийг 5 жил тутамд нийт 5 удаа шинэчилсэн. ҮСХ нь 2017 онд хэрэглээний сагсны нэр төрлийг аймгуудад 238 болгон нэмэгдүүлж, ӨНЭЗС-ны үр дүнгээр хэрэглээний зардлын жинг шинэчлэн хэрэглээний үнийн индексийг тооцон, нийтэд мэдээлж байна.

2. ХАНШ

Төгрөгийн ам.доллартай харьцах ханш 2020 оны 01-р сарын 5-ны байдлаар Монгол банк 2735.88 төгрөг, Голомт банк 2730 төгрөг, Худалдаа хөгжлийн банк 2731 төгрөг, ХААН банк 2730 төгрөгөөр тус тус авч байна. Монгол банкны ам.доллартай харьцах ханш 2019 оны 12-р сарын 04-наас 15.22 төгрөгөөр буюу 0.6 хувиар өсчээ. 2020 оны 01-р сарын 5-ны өдөр ам. доллар 2735.88, Евро 3051.46, Японы иень 25.35, Английн фунт 3581.95, Хятадын юань 392.29, Өмнөд Солонгосын вон 2.34, Оросын рубль 43.98, Тайваны доллар 91.04, Энэтхэгийн рупи 38.15 төгрөгийн ханштай байлаа. Нэг ам доллар 1993 онд 396.51 төгрөг, 1996 онд 693.51 төгрөг, 2000 онд 1097.0 төгрөг, 2005 онд 1121.0 төгрөгтэй тэнцүү байлаа.

01-р сарын 05-ны байдлаар

3. БИЗНЕС РЕГИСТРИЙН САН

2019 оны 4-р улирлын байдлаар бизнес регистрийн санд 5102 аж ахуйн нэгж бүртгэлтэй байгаагаас 2603 аж ахуйн нэгж байгууллага буюу 51.4 хувь нь үйл ажиллагаа хэвийн явуулж байна. Үйл ажиллагаа явуулаагүй 2482 аж ахуйн нэгж байгаагийн 49.7 хувь нь ажлаа огт эхлээгүй, 29.5 хувь түр зогссон, 5.8 хувь нь бүрэн зогссон, 13.8 хувь нь татан буугдсан, 1.2 хувь нь бусад шалтгаанаар үйл ажиллагаа явуулаагүй байна.

**Бизнес регистрийн санд бүртгэлтэй ААНБ-ын тоо,
үйл ажиллагаа эрхлэлтийн байдлаар, сумдаар, 2019 оны 4 дүгээр улирал**

Үзүүлэлтүүд	Нийт	Үүнээс						
		Үйл ажиллагаа явуулж байгаа	Үйл ажиллагаа явуулаагүй байгаа	Үүнээс:				
				эхлээгүй байгаа	түр зогсоосон	бүрэн зогсоосон	Татан буугдсан	Бусад
Дархан	4509	2331	2178	1103	627	122	297	29
Шарын гол	239	107	132	65	31	12	23	1
Орхон	131	72	59	15	29	3	12	0
Хонгор	223	110	113	50	46	6	11	0
Бүгд	5102	2620	2482	1233	733	143	343	30

**Үйл ажиллагаа явуулж байгаа ААНБ-ын тоо, хариуцлагын хэлбэрээр,
2019 оны 4 дугаар улирал**

Үзүүлэлтүүд	Нийт	Үүнээс						
		Үйл ажиллагаа явуулж байгаа	Үйл ажиллагаа явуулаагүй байгаа	Үүнээс:				
				эхлээгүй байгаа	түр зогсоосон	бүрэн зогсоосон	Татан буугдсан	Бусад
Хувьцаат компани	32	30	2		1		1	
Хязгаарлагдмал хариуцлагатай компани	3764	1940	1824	857	571	108	260	28
Бүх гишүүд нь хариуцлагатай нөхөрлөл	78	25	53	20	20	5	8	
Зарим гишүүд нь хариуцлагатай нөхөрлөл	257	52	205	128	50	5	20	2
Хоршоо	163	51	112	32	42	9	29	0
Төрийн өмчит үйлдвэрийн газар	4	3	1				1	
Орон нутгийн өмчит үйлдвэрийн газар	11	7	4	2		1	1	
Төсөвт байгууллага	133	126	7	2			5	
Төрийн бус байгууллага	641	375	266	186	48	15	17	
Сан	5	3	2	2				
Бусад	14	8	6	4	1		1	
Нийт	5102	2620	2482	1233	733	143	342	30

**Үйл ажиллагаа явуулж байгаа ААНБ-ын тоо, эдийн засгийн салбараар,
2019 оны 4 дугаар улирал**

Эдийн засгийн салбарууд	ААНБ-ын тоо
Хөдөө аж ахуйн, ан агнуур, ойн аж ахуй	180
Уул уурхай, олборлох үйлдвэр	19
Боловсруулах үйлдвэр	250
Цахилгаан, хий үйлдвэрлэл, ус хангамж	12
Барилга	155
Бөөний болон жижиглэн худалдаа, гэр ахуйн барааны	888
Зочид буудал, зоогийн газар	145
Тээвэр, агуулахын аж ахуй, холбоо	67
Санхүүгийн гүйлгээ хийх үйл ажиллагаа	84
Үл хөдлөх хөрөнгө, түрээс, бизнесийн үйл ажиллагаа	158
Төрийн удирдлага, батлан хамгаалах, албан журмын	44
Боловсролын салбарын үйл ажиллагаа	152
Эрүүл мэнд, нийгмийн халамжийн үйл ажиллагаа	111
Нийгэм, бие хүнд үзүүлэх бусад үйлчилгээ	354
Олон улсын байгууллагын үйл ажиллагаа	1
Бүгд	2620

4.МӨНГӨ, ЗЭЭЛ, ХАДГАЛАМЖ

Дархан-Уул аймаг дахь монгол банкны салбарын мэдээгээр 2019 онд аж ахуйн нэгж байгууллага, иргэдэд олгосон зээлийн өрийн үлдэгдэл 296.2 тэрбум төгрөг, үүнээс чанаргүй

зээлийн өрийн үлдэгдэл 10.98 тэрбум төгрөгт хүрчээ. 2019 оны эцэст хадгаламж 263.3 тэрбум төгрөгт хүрч өмнөх оны мөн үеэс 27.4 тэрбум төгрөгөөр өссөн байна.

**Банкны кассын орлого, зарлага, зээл, хадгаламжийн мэдээ,
сая.төг, жил бүрийн эцсээр**

Онууд	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2019/ 2018	Зөрүү
Зээлийн өрийн бүх үлдэгдэл	123390.0	138233.0	216519	245606.4	196352.8	200069.5	224847.8	307502.1	296246.4	96.3	-11255.8
Үүнээс чанаргүй зээл	8235.9	1081.6	1345.8	3299.5	7222.0	8316.3	7249.5	7259.0	10977.2	151.2	3718.3
Хадгаламж	56379.9	68718.1	84884.8	97133.5	104665.9	144149.4	179602.8	235941.9	263344.3	111.6	27402.4

5. ТӨСВИЙН ОРЛОГЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨНИЙ БИЕЛЭЛТ

Санхүү төрийн сангийн хэлтсийн мэдээгээр 2019 онд улс, орон нутгийн төсвийн орлогын гүйцэтгэл 5.2 хувиар буюу 2042.8 сая төгрөгөөр давсан байна. Үүнд: орон нутгийн төсвийн орлогын гүйцэтгэл 2.7 хувиар буюу 830.1 сая төгрөгөөр, төвлөрсөн төсвийн орлогын гүйцэтгэл 14.1 хувиар буюу 1212.7 сая төгрөгөөр тус тус давсан байна. Орлогын албан татвар 0.3 хувиар, бусад татвар, төлбөр хураамжийн төлөвлөгөө 1.4 хувиар, АТБӨЯХАТатвар 6.2 хувиар, өмчийн татвар 28.8 хувиар тус тус давсан байна.

Аймгийн нэгдсэн төсвийн орлогын гүйцэтгэл нь Дархан сум 4.4 хувиар буюу 248.0 сая төгрөгөөр, Шарын гол сум 1.9 хувиар буюу 9.9 сая төгрөгөөр, Хонгор сум 5.0 хувь буюу 37.9 сая төгрөгөөр, Орхон сум 12.0 хувиар буюу 28.5 сая төгрөгөөр, Хэлтэс 5.4 хувиар буюу 1718.4 сая төгрөгөөр тус тус давсан байна.

Төсвийн орлогын төлөвлөгөөний биелэлт, сумдаар мянган төг-өөр

		Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Хувь	Зөрүү
Төвлөрсөн төсвийн орлого	Дархан	-	-	0.0	0.0
	Хонгор	-	-	0.0	0.0
	Орхон	-	-	0.0	0.0
	Шарын гол	-	-	0.0	0.0
	Хэлтэс	8,622,000.0	9,834,688.3	114.1	1212688.3
	Дүн	8,622,000.0	9,834,688.3	114.1	1212688.3
Орон нутгийн төсвийн орлого	Дархан	5,658,229.4	5,906,263.2	104.4	248033.8
	Хонгор	758,495.9	796,406.2	105.0	37910.3
	Орхон	237,700.2	266,204.8	112.0	28504.6
	Шарын гол	514,184.9	524,052.2	101.9	9867.3
	Хэлтэс	23,463,063.8	23,968,811.3	102.2	505747.5
	Дүн	30,631,674.2	31,461,737.7	102.7	830063.5
Аймгийн төсвийн нийт орлого	Дархан	5,658,229.4	5,906,263.2	104.4	248033.8
	Хонгор	758,495.9	796,406.2	105.0	37910.3
	Орхон	237,700.2	266,204.8	112.0	28504.6
	Шарын гол	514,184.9	524,052.2	101.9	9867.3
	Хэлтэс	32,085,063.8	33,803,499.6	105.4	1718435.8
	Дүн	39,253,674.2	41,296,426.0	105.2	2042751.8

Төсвийн орлогын төлөвлөгөөний биелэлт, орлогын төрлөөр, мянган төг-өөр

	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Хувь
ААНБ-ын орлогын албан татвар	2,300,000.0	3,161,961.9	137.5
Нэмэгдсэн өртгийн татвар	4,500,000.0	5,505,178.8	122.3
Онцгой татвар	100,000.0	15,946.0	15.9
Агаарын бохирдол	36,000.0	32,893.0	91.4
Ашигт малтмал	1,686,000.0	1,118,708.6	66.4
Ус бохирдуулсны		-	0.0
Өсөн нэмэгдэх АМНАТ			0.0
Төвлөрсөн төсвийн дүн	8,622,000.0	9,834,688.3	114.1
Татварын орлого	24,196,383.4	24,725,733.1	102.2
-орлогын албан татвар	19,125,385.4	19,186,512.7	100.3
-өмчийн татвар	1,332,110.0	1,715,766.6	128.8
-бусад татвар, хураамж	3,098,888.0	3,143,709.6	101.4
-АТБӨЯХАТ	640,000.0	679,744.1	106.2
Татварын бус орлого	2,817,104.6	3,117,818.4	110.7
ОНТөсвийн оны эхний үлдэгдэл	2,592,041.7	2,592,041.7	100.0
ОНХөгжлийн сангийн орлого	1,026,144.5	1,026,144.5	100.0
Нийт төсвийн дүн	39,253,674.2	41,296,426.0	105.2

6.ТӨСВИЙН БАЙГУУЛЛАГУУДЫН ЗАРЛАГА

Яам, агентлагуудаар дамжин төвлөрсөн төсвөөс шууд санхүүждэг төсвийн байгууллагуудад 2019 онд улсын төсвийн санхүүжилтээр 64907.0 сая төгрөг, үндсэн, туслах үйл ажиллагааны болон бусад орлогоос 1540.0 сая төгрөг, нийтдээ 66447.0 сая төгрөгийн санхүүжилт хийгдлээ.

Төсвийн байгууллагуудын санхүүжилт, мян.төг-өөр

	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Хувь	Эзлэх хувь
Барилга, хот байгуулалтын сайд	279,956.3	279,525.9	99.8	0.4
Боловсрол, соёл ШУССайд	33,900,978.2	33,266,832.4	98.1	50.1
Хөдөлмөр нийгмийн хамгааллын сайд	661,083.7	655,480.0	99.2	1.0
Эрүүл мэндийн сайд	3,273,331.5	3,217,641.6	98.3	4.8
Аймгийн засаг дарга	27,769,221.4	29,027,524.0	104.5	43.7
Нийт дүн	65,884,571.1	66,447,003.9	100.9	100

Төсвийн нийт санхүүжилтийн 50.1 хувийг Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын сайдын багцын үйлчилгээ, 0.4 хувийг Барилга, хот байгуулалтын сайд, 1.0 хувийг Хөдөлмөр, нийгмийн хамгаалалын сайд, 4.8 хувийг Эрүүл мэндийн сайд, 43.7 хувийг Аймгийн засаг даргын үйл ажиллагаанд зарцуулсан байна.

Төсвийн байгууллагуудын нийт зарлагын 43.5 хувийг цалин хөлс, нийгмийн даатгалын шимтгэл 5.4 хувийг, бараа үйлчилгээний бусад зардал 51.0 хувийг эзэлж байна. Төсвийн байгууллагуудын бараа үйлчилгээний бусад зардалд 0.38 хувийг бичиг хэргийн зардал, 9.87

хувийг гэрэл түлш халаалтын зардал, 0.78 хувийг тээврийн зардал, 1.38 хувийг цэвэр бохир ус, 6.48 хувийг хоол, эмний зардал, 0.28 хувийг шуудан холбоо, 13.63 хувийг БГАжил үйлчилгээ, 39.56 хувийг түрээсийн болон бусад зардал, татаас болон урсгал шилжүүлэг 24.41 хувийг, урсгал засвар, эд хогшил худалдан авах, албан томилолт 3.22 хувийг эзэлж байна.

2019 онд аймгийн нийт төсвийн байгууллагууд 1775.3 сая төгрөгийн авлагатай, 786.8 сая төгрөгийн цалин, НДШ, эрүүл мэндийн даатгалын хураамжинд өглөгтэй байна.

Төсвийн байгууллагуудын зарлага, мянган төгрөгөөр

	Төлөвлөгөө	Гүйцэтгэл	Хувь
Боловсрол, шинжлэх ухааны сайд	33,900,978.2	33,183,136.7	97.9
Барилга, хот байгуулалтын сайд	279,956.3	278,293.0	99.4
Хөдөлмөр, Нийгмийн хамгааллын сайд	661,083.7	627,668.2	94.9
Эрүүл мэнд, спортын сайд	3,273,331.5	3,196,901.4	97.7
Аймгийн засаг дарга	31,054,050.6	28,532,746.1	91.9
Нийт зардлын дүн	69,169,400.3	65,818,745.5	95.2
Бараа үйлчилгээний зардал	32,844,350.2	32,228,515.6	48.97
а. Цалин, нэмэгдэл урамшуулал	29,189,786.6	28,650,576.7	43.53
б. Нийгмийн даатгалын шимтгэл	3,654,563.6	3,577,938.9	5.44
Бараа үйлчилгээний бусад зардал	36,325,050.1	33,590,229.9	51.03
Үүнээс: -гэрэл цахилгаан	564,207.1	529,638.5	1.58
-түлш халаалт	2,850,939.3	2,783,083.1	8.29
-цэвэр, бохир ус	534,252.1	463,904.7	1.38
-байрны түрээс	94,660.8	89,020.8	0.27
-бичиг хэрэг	122,087.3	127,658.7	0.38
-тээвэр	272,844.4	262,740.3	0.78
-шуудан холбоо	103,999.5	94,635.6	0.28
-хоол, эм	2,191,315.4	2,177,925.7	6.48
-эд хогшил худалдан авах	410,448.2	404,304.5	1.20
-урсгал засвар	421,643.4	400,707.3	1.19
-албан томилолт	286,975.5	279,199.9	0.83
-Бусдаар гүйцэтгүүлсэн ажил үйлчилгээ	4,783,345.9	4,578,978.6	13.63
-бусад	15,102,001.0	13,198,909.3	39.29
Татаас ба урсгал шилжүүлэг	8,586,330.2	8,199,522.9	24.41

Төсвийн авлага, өглөг, мян.төг

	Дүн	Хувь
Авлага	1,775,270.9	-
Өглөг	786.8	100.0
Үүнээс: Цалин, НДШ, ЭМД-ын хураамж	786.8	100.00
гэрэл, түлш халаалт	-	-
тээвэр, шуудан, холбоо	-	-
цэвэр бохир ус	-	-
хоол, эм	-	-
бусад	-	-

ХОЁР. ХҮН АМ, НИЙГМИЙН БАЙДАЛ

2.1 ӨРХИЙН ТОО

Үзүүлэлт	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Бүгд	28340	27993	27433	27906	28048	29971	29678	30133	30503	28815
Дархан	23457	23154	22789	23241	23349	25216	24934	25411	25767	24304
Хонгор	1642	1610	1529	1539	1587	1584	1614	1608	1605	1548
Орхон	979	970	965	957	931	977	962	987	1000	940
Шарын гол	2262	2259	2150	2169	2182	2194	2168	2127	2131	2023

2.2 Хүн ам

		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Дархан-Уул аймаг	Бүгд	95043	93137	92735	93554	97342	97691	99796	101879	104238	102014
	эрэгтэй	46180	45335	45203	45470	47619	47955	48996	49915	51226	50125
	эмэгтэй	48863	47802	47532	48084	49723	49736	50800	51964	53012	51889
Дархан	Бүгд	77547	75494	75644	76428	79938	80652	82247	84256	86749	85066
	эрэгтэй	37407	36494	36589	36831	38750	39222	39993	40852	42212	41393
	эмэгтэй	40140	39000	39055	39597	41188	41430	42254	43404	44537	43673
Хонгор	Бүгд	5796	5856	5693	5759	6101	5970	6184	6217	6115	5869
	эрэгтэй	2942	2959	2896	2943	3142	3099	3215	3250	3227	3110
	эмэгтэй	2854	2897	2797	2816	2959	2871	2969	2967	2888	2759
Орхон	Бүгд	3277	3356	3277	3240	3155	3076	3186	3226	3300	3213
	эрэгтэй	1606	1643	1631	1610	1600	1568	1632	1659	1683	1635
	эмэгтэй	1671	1713	1646	1630	1555	1508	1554	1567	1617	1578
Шарын гол	Бүгд	8423	8431	8121	8127	8148	7993	8179	8180	8074	7866
	эрэгтэй	4225	4239	4087	4086	4127	4066	4156	4154	4104	3987
	эмэгтэй	4198	4192	4034	4041	4021	3927	4023	4026	3970	3879

2.3 СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, НАСНЫ БҮЛЭГ, ХҮЙСЭЭР

	2016			2017			2018			2019		
	бүгд	эм	эр	бүгд	эм	эр	бүгд	эм	эр	бүгд	эм	эр
Бүгд	99796	50800	48996	101879	51964	49915	104238	53012	51226	102014	51889	50125
>1	2088	965	1123	2039	1003	1036	2527	1176	1351	2464	1177	1287
1-4	9681	4781	4900	9850	4786	5064	9823	4740	5083	9461	4515	4946
5-9	10130	4898	5232	10738	5245	5493	11280	5552	5728	11393	5609	5784
10-14	6835	3343	3492	7238	3550	3688	7940	3861	4079	8728	4241	4487
15-19	7622	3809	3813	7487	3722	3765	7191	3556	3635	6546	3238	3308
20-24	8100	4013	4087	7763	3886	3877	7788	3982	3806	7122	3589	3533
25-29	9535	4541	4994	9710	4657	5053	9269	4454	4815	8331	4044	4287
30-34	7986	3976	4010	8194	4059	4135	8654	4202	4452	8529	4154	4375
35-39	7533	3859	3674	7607	3908	3699	7575	3845	3730	7316	3717	3599
40-44	7099	3670	3429	7239	3744	3495	7174	3663	3511	6959	3575	3384
45-49	6251	3299	2952	6250	3284	2966	6438	3417	3021	6314	3301	3013
50-54	5812	3208	2604	5897	3234	2663	5874	3170	2704	5764	3086	2678
55-59	4238	2377	1861	4560	2550	2010	4922	2771	2151	4975	2820	2155
60-64	2599	1489	1110	2844	1639	1205	3102	1807	1295	3372	1967	1405
65-69	1683	1001	682	1719	1027	692	1884	1099	785	1954	1136	818
70-74	1148	677	471	1187	712	475	1224	748	476	1215	735	480
75-79	822	457	365	912	511	401	898	511	387	885	530	355
80-84	413	268	145	396	256	140	415	266	149	427	260	167
85-89	153	114	39	179	134	45	187	133	54	197	144	53
90-94	50	39	11	45	36	9	45	37	8	45	36	9
95-99	16	14	2	22	19	3	26	20	6	14	12	2
100+	2	2	0	3	2	1	2	2	0	3	3	0

2.4 СУУРИН ХҮН АМЫН ТОО, БАГААР, ХҮЙСЭЭР

Сум, багийн нэр	Өрхийн тоо	Хүн амын тоо		
		Бүгд	эмэгтэй	эрэгтэй
1-р баг	927	3820	1915	1905
2-р баг	1248	4493	2269	2224
3-р баг	1386	5133	2577	2556
4-р баг	984	2992	1430	1562
5-р баг	1282	4802	2373	2429
6-р баг	1225	4830	2402	2428
7-р баг	1564	5927	2971	2956
8-р баг	1936	7064	3430	3634
9-р баг	1608	5440	2547	2893
10-р баг	1574	5577	2663	2914
11-р баг	1343	4169	1954	2215
12-р баг	1171	3767	1777	1990
13-р баг	1279	4373	2097	2276
14-р баг	1556	5212	2469	2743
15-р баг	2493	8368	4182	4186
16-р баг	1259	3916	1811	2105
Өргөө баг	573	1991	980	1011
Малчин баг	896	3192	1546	1646
Дархан сумын дүн	24304	85066	41393	43673
1-р баг, Баян-Өлзийт	699	2558	1277	1281
2-р баг, Энхтал	241	655	358	297
Орхон сумын дүн	940	3213	1635	1578
1-р баг	552	2378	1243	1135
2-р баг	499	1838	1014	824
3-р баг, Салхит баг	497	1653	853	800
Хонгор сумын дүн	1548	5869	3110	2759
1-р баг, Хайрхан	860	3160	1578	1582
2-р баг, Дархан	550	2128	1064	1064
3-р баг, Санжинт	613	2578	1345	1233
Шарын гол сумын дүн	2023	7866	3987	3879
Аймгийн дүн	28815	102014	50125	51889

2.5 ХҮН АМЫН ЕРДИЙН БА ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨН

2019 он

	Бүгд	Дархан	Хонгор	Орхон	Шарын гол
Төрж бүртгүүлсэн хүүхэд	2525	2127	123	79	196
Нас баралт	643	530	32	28	53
Цэвэр өсөлт	1882	1597	91	51	143
Бүртгүүлсэн гэр бүлийн тоо	760	643	43	14	40
Цуцалсан гэр бүлийн тоо	177	172	2	0	3
Үрчлэгдсэн хүүхдийн тоо	36	29	5	0	2
Шилжиж ирсэн хүн ам	1978	1769	84	48	77
Шилжиж явсан хүн ам	2120	1808	120	66	125

2.6 ШИЛЖИХ ХӨДӨЛГӨӨН БҮС НУТГААР 2018 ОНЫ ДҮН

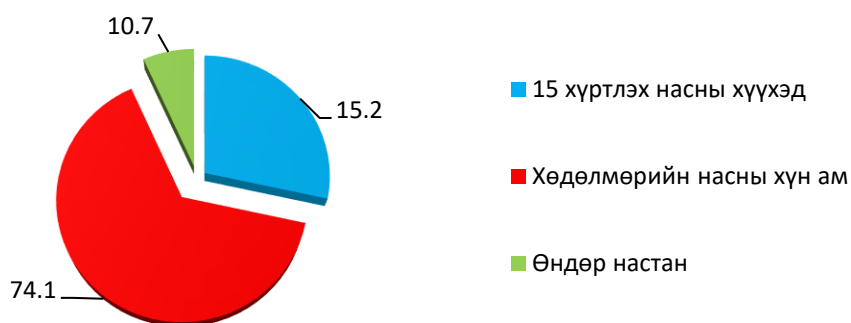
	Баруун бүс	Хангайн бүс	Төвийн бүс	Зүүн бүс	Улаанбаатар	Бүгд
Шилжиж ирсэн	332	466	1093	70	814	2775
Шилжиж явсан	140	244	736	59	421	1600
Механик өсөлт	192	222	357	11	393	1175

НИЙГМИЙН ЗАРИМ ҮЗҮҮЛЭЛТҮҮД 2019 ОН

	Бүгд	Дархан	Хонгор	Орхон	Шарын гол
Өрх толгойлсон	3898	3158	205	129	406
эрэгтэй	784	616	76	30	62
эмэгтэй	3114	2542	129	99	344
ихэр хүүхэдтэй өрхийн тоо	355	298	17	13	27
18 хүртэл насны 4 ба түүнээс дээш хүүхэдтэй өрхийн тоо	1233	900	147	55	131
4 хүүхэдтэй өрхийн тоо	937	708	95	44	90
5 хүүхэдтэй өрхийн тоо	197	120	35	6	36
6 хүүхэдтэй өрхийн тоо	72	52	12	4	4
7 ба түүнээс дээш хүүхэдтэй өрхийн	27	20	5	1	1
Өндөр настай ганц бие өрх	1689	1501	43	59	86
Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн тоо	4512	3467	213	147	685
Бүтэн өнчин хүүхэд	88	72	10	4	2
Хагас өнчин хүүхэд	796	583	90	42	81
18 хүртэл насны хүүхэдтэй гэр бүлгүй хүний тоо	2301	1890	207	100	104
Үүнээс: эхийн тоо	1573	1263	129	86	95

2019 оны эцсийн байдлаар нийт хүн амын 74.1 хувийг хөдөлмөрийн насны хүн ам, 15 хүртэл насны хүүхэд 15.2 хувийг, өндөр настан 10.7 хувийг эзлэж байна.

2019 он

2.2 НИЙГМИЙН ДААТГАЛ

Аймгийн нийгмийн даатгалын хэлтсийн 2019 оны байдлаар нийгмийн даатгалын санд 56632.6 сая төгрөгийн сан бүрдүүлж, 14632 хүнд 67256.0 сая төгрөгийн тэтгэвэр, 9525 хүнд 4460.5 сая төгрөгийн тэтгэмж, 1722 хүний үйлдвэрлэлийн осол мэргэжлээс шалтгаалах өвчний даатгалд 4290.1 сая төгрөг олгожээ.

Нийгмийн даатгалын сан, сая төгрөгөөр

		Орлого	Зарлага	Хүний тоо
Тэтгэврийн даатгалын сан		36027.7	67256.0	14632
Үүнээс	Өндөр насны тэтгэвэр	0.0	54034.9	11285
	Тахир дугуугийн тэтгэвэр	0.0	7542.2	2206
	Тэжээгчээ алдсаны тэтгэвэр	0.0	2124.4	650
	Цэргийн албан хаагчийн тэтгэвэр	0.0	3554.4	491
Тэтгэмжийн даатгалын сан		4062.0	4460.5	9525
ҮОМШӨ-ний даатгалын сан		5165.4	4290.1	1722
Ажилгүйдлийн даатгалын сан		944.1	1784.6	918
Эрүүл мэндийн даатгалын сан		10433.4	0.0	0
Дүн		56632.6	77791.24	26797

2.3 НӨХӨН ОЛГОВОР, АЖИЛГҮЙДЛИЙН ДААТГАЛЫН САН.

2019 оны байдлаар 918 хүнд 1748.6 сая төгрөгийн ажилгүйдлийн тэтгэмж олголоо.

НӨХӨН ОЛГОВОР, АЖИЛГҮЙДЛИЙН ДААТГАЛЫН САН

	Санхүүжилт		Зарцуулалт	
	Орлого, мян.төг	Хүний тоо	Зарлага, мян.төг	Хүний тоо
Ажилгүйдлийн тэтгэмжинд	1784593.4	918	1784593.4	918
Мэргэжлийн болон давтан		-		
Нөхөн олговорт		-		
Дүн	1784593.4	918	1784593.4	918

2.4 НИЙГМИЙН ХАЛАМЖИЙН САН.

2019 онд нийгмийн халамжийн санд 13.8 тэрбум төгрөгийн сан бүрдүүлж, 2003 хүнд 1464.9 сая төгрөгийн тэтгэмж, 1922 хүнд 3571.3 сая төгрөгийн халамжийн тэтгэвэр олгожээ.

Нийгмийн халамжийн сан, мянган төг-өөр

		Санхүүжилт	Зарцуулалт	Хүний тоо
Бүгд		14,062,516.8	13,821,529.4	43,096
Халамжийн тэтгэвэр		3,571,317.4	3,571,317.4	1,922
Нийгмийн халамжийн асаргааны тэтгэмж		1,485,436.0	1,464,907.19	2,003
Үүнээс	Ахмад настныг асарч буй иргэнд		695,214.3	1,048
	ХБ иргэнийг асарч буй иргэнд		353,560.1	512
	Хүүхэд асар ХБ		355,231.2	376
	Байнгын асаргаа шаардлагатай ХБ иргэн		298.0	1
	Бүтэн өнчин хүүхэд болон ахмад настныг асарч буй иргэнд		2,526.8	4
	Гэр бүлийн тухай хуулийн 25.5 заасан болон		13,427.2	15
	Бүтэн өнчин хүүхэд үрчилж авсан болон хүүхдийг асран хамгаалж байгаа иргэнд		44,649.7	47
НХДТ шаардлагатай иргэнд үзүүлэх ХМ тусламж			1,020,436.8	1,862
Үүнээс	18 нас хүрээгүй байхдаа бүтэн өнчин болсон 18-24 насны иргэн		19,200.0	16
	Гэнэтийн аюулын улмаас орон гэргүй болсон өрх		27,600.0	23
	Хорих ангиас суллагдсан өөрийн гэр ороггүй иргэн		27,600.0	23
	Амьжиргааны эх үүсвэрээ алдсан өрх		1,200.0	1
	16 хүртлэх насны байнгын асаргаа шаардлагатай хүүхдэд олгох мөнгөн тэтгэмж		668,596.8	383
	16 ба түүнээс дээш насны байнгын асаргаа шаардлагатай иргэнд олгох мөнгөн тэтгэмж		276,240.0	1,416
Эх, олон хүүхэдтэй өрх толгойлсон эх, эцгийн тэтгэмж			3,651,447.2	9,903
Үүнээс	0-3 хүртэлх насны хүүхэд асарсны тэтгэмж		2,951,459.6	6,756
	Жирэмсэн эхийн тэтгэмж		398,801.0	2,900
	Ихэр хүүхдийн тэтгэмж		50,000.0	25
	3 болон түүнээс дээш хүүхэдтэй өрх толгойлсон		251,186.6	222
Хүнс тэжээлийн дэмжлэг үзүүлэх үйлчилгээ		1,116,314.0	1,111,337.7	7,926
Ахмад настанд үзүүлэх тусламж, хөнгөлөлт		1,025,738.0	1,015,171.8	6,021
Алдар цолтон ахмад настанд үзүүлсэн нэмэгдэл, хөнгөлөлт		106300.0	102,123.6	51
Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд үзүүлсэн тусламж, хөнгөлөлт		301470.0	299,082.6	1,579
Насны хишиг		752000.0	747,500.0	4,852
Алдарт эхийн одонгийн мөнгөн тусламж		891300.0	887,900.0	6,886

2.5 ЭРҮҮЛ МЭНД

Аймгийн Эрүүл мэндийн газрын 2019 оны мэдээг өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулахад эмчлэгдсэн өвчтөний тоо 1.4 хувиар буурч, урьдчилан сэргийлэх тарилга 17.2 хувиар, амбулаторийн үзлэг 12.4 хувиар тус тус өссөн үзүүлэлттэй байна. Мөн өнгөрсөн оны энэ үеэс халдварт менингит, шигеллэз, сальмонеллэз, улаан эсэргэнэ, ёлом, тэмбүү, заг хүйтэн, салхинцэцэг, мөөгөнцөр, трихомониаз зэрэг өвчнүүд өсч, гепатит, улаанууд, хамуу, гахай хавдар, энтеровирус, бруцеллэз шинэ сүрьеэ, тус тус буурсан байна. Нийт халдварт өвчлөлийн 34.3 хувийг бэлгийн замын халдварт өвчин, 8.8 хувийг шинэ сүрьеэ эзэлж байна. Өнгөрсөн оны мөн үед 1192 хүн халдварт өвчнөөр өвчилж байсан бол энэ онд 1526 болж 334 тохиолдлоор өссөн байна.

Эрүүл мэндийн үзүүлэлтүүд

	2018 он	2019 он	<u>2019</u> 2018 %
Амбулаторийн үзлэг	609829	685304	112.4
Урьдчилан сэргийлэх үзлэг	227817	264760	116.2
Бүртгэгдсэн өвчлөл бүгд	58165	69404	119.3
Урьдчилан сэргийлэх тарилга	18386	21551	117.2
Ор хоног ашиглалт	222557	219130	98.5
Эмчлэгдсэн өвчтөн	31112	30687	98.6
Амьд төрсөн хүүхэд	2408	2390	99.3
Шинэ жирэмсэн бүгд	2446	2158	88.2
Бүх нас баралт	572	524	91.6
Эмнэлгийн нас баралт	87	98	112.6
Хоног болоогүй нас баралт	32	34	106.3
Гэрийн нас баралт	485	426	87.8
0-15 насны нас баралт	36	27	75.0
0-1 нас баралт	26	18	69.2
Нярайн нас баралт	19	16	84.2
0-5 нас баралт	33	23	69.7
Эхийн нас баралт	2	0	0.0
Задлан шинжилгээ	61	68	111.5
Үндсэн оношийн зөрөө	2	6	300.0

Халдварт өвчин гаралт

	2018 он		2019 он		<u>2019</u> 2018
	Тоо	промилль	тоо	промилль	
Шигеллэз /Цусан суулга/	10	1	20	1.9	200.0
Менингет	0	0.0	1	0.1	0.0
Сальмонеллэз	0	0.0	1	0.1	0.0
Хачигт рекиттиез	0	0.0	0	0.0	0.0
хоолны хордлого	0	0.0	0	0.0	0.0
улаан эсэргэнэ	30	2.9	63	6.1	210.0
Улаан бурхан	-	-			0.0
Хумхаа	-	-			0.0
Хамуу	3	0.3	0	0.0	0.0
энтеровирус 71	315	30.6	142	13.8	45.1
ёлом	0	0.0	2	0.2	0.0
хачигт энцефалит	1	0.1	1	0.1	100.0
улаанууд	1	0.1	0	0.0	0.0
салхинцэцэг	309	30.1	612	59.5	198.1
гепатит	10	1.0	7	0.7	70.0
гахай хавдар	22	2.1	18	1.8	81.8
бруцеллэз	2	0.2	0	0.0	0.0
тэмбүү	117	11.4	174	16.9	148.7
заг хүйтэн	51	5.0	76	7.4	149.0
трихомониаз	80	7.8	117	11.4	146.3
мөөгөнцөр	99	9.6	157	15.3	158.6
шинэ сүрьеэ	142	13.8	135	13.1	95.1
халдварын гаралттай суулгац	0	0.0		0.0	0.0
дүн	1192		1526		128.0

БОЛОВСРОЛ

Сургуулийн өмнөх боловсрол

2019-2020 оны хичээлийн жилд сургуулийн өмнөх боловсролын 45 цэцэрлэгийн 269 бүлэгт 977 багш, ажиллагсад ажиллаж, 8415 хүүхэд суралцаж байгаагаас шинээр элссэн 2969 хүүхэд байна.

Цэцэрлэгийн судалгаа

№	цэцэрлэгүүд	Өмчийн хэлбэр	Онцлог	Бүлгийн тоо	Хүүхдийн тоо	Үндсэн багшийн тоо
1	1-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	6	223	7
2	2-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	5	122	5
3	3-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	8	261	9
4	4-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	12	407	13
5	5-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	12	431	13
6	6-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	8	292	9
7	7-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	13	380	14
8	8-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	6	188	7
9	9-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	8	231	7
10	10-р цэцэрлэг	төрийн	24 цагийн	8	291	13
11	11-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	6	206	7
12	12-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	11	373	12
13	13-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	11	436	12
14	14-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	6	179	6
15	15-р цэцэрлэг	төрийн	24цагийн	12	388	14
16	16-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	5	163	4
17	17-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	6	179	7
18	18-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	11	386	12
19	19-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	4	142	5
20	21-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	12	372	13
21	22-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	12	418	13
22	23-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	8	275	9
23	24-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	4	153	5
24	25-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	4	154	5
25	26-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	5	160	6
26	27-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	6	204	6
27	28-р цэцэрлэг	төрийн	ердийн	6	158	6
28	20-р цэцэрлэг	хувийн	ердийн	2	38	2
29	Бамбарууш	хувийн	ердийн	3	59	2
30	Бурхантын жаргалант	хувийн	ердийн	2	37	2
31	Жаргалтай үрс	хувийн	ердийн	2	50	2
32	Кидстаун	хувийн	ердийн	2	45	2
33	Номин	хувийн	ердийн	3	83	3
34	Солонго	хувийн	ердийн	4	100	4
35	Сүмдарьцэцэг	хувийн	ердийн	5	144	5
36	Тогдгор жаалууд	хувийн	ердийн	1	32	1
37	Төгс ундраа	хувийн	ердийн	4	84	3
38	Хааны хүүхдүүд	хувийн	ердийн	4	96	4
39	Цоглог жаалууд	хувийн	ердийн	1	32	1
40	Өсөх ирээдүй	хувийн	ердийн	6	147	7
41	Өсөх нахиа	хувийн	ердийн	3	64	3
42	Гоё	хувийн	ердийн	2	40	2
43	Нарны цацраг	хувийн	ердийн	2	35	2
44	Шинэ алхам	хувийн	ердийн	4	78	5
45	Анар	хувийн	ердийн	4	79	3
	Дүн			269	8415	292

Бүлгийн үзүүлэлт

Үзүүлэлт	Бүлгийн тоо	Яслийн	Бага анги	Дунд анги	Ахлах анги	Бэлтгэл	Холимог	Ээлжийн	Нүүдэлчин
Дүн	269	0	72	60	68	63	3	1	2

Сургуулийн өмнөх боловсролын үзүүлэлтүүд

	2014-2015 оны хичээлийн жил	2015-2016 оны хичээлийн жил	2016-2017 оны хичээлийн жил	2017-2018 оны хичээлийн жил	2018-2019 оны хичээлийн жил	2019-2020 оны хичээлийн жил
Цэцэрлэгийн тоо	37	41	43	43	45	45
Бүлгийн тоо	214	238	249	257	261	269
Нийт ажиллагсад	754	846	846	928	947	977
Үүнээс: Багш , эрхлэгч	508	564	593	585	622	637
бусад ажиллагсад	246	282	318	343	325	340
бүх хүүхэд	6415	7403	7852	8273	8513	8415
Үүнээс:яслийн	313	386	495	473	0	0

Ерөнхий боловсролын сургууль

2019-2020 оны хичээлийн жилд өдрөөр 23 сургууль, лицей 2 сургууль, орой болон эчнээгээр 1, дүйцсэн хөтөлбөрөөр 1 сургууль нийт 27 ЕБСургууль байна. Бага ангийн 353 бүлэгт 11291, суурь боловсрол 250 бүлэгт 7151, бүрэн дунд 140 бүлэгт 3632 хүүхэд, нийт бүлэгт 22074 хүүхэд суралцаж байгаагийн 11019 нь буюу 49.9 хувь нь эмэгтэй хүүхэд байна. 2019-2020 оны хичээлийн жилд 1-р ангид 2485, 2-5-р ангид 8806, 6-9-р ангид 7151, 10-12-р ангид 3632 хүүхэд суралцаж байна.

2019-2020 оны хичээлийн жилд хөгжлийн бэрхшээлтэй 167, бүтэн өнчин 68 хүүхэд суралцаж, 589 хүүхэд дотуур байранд амьдарч байна. Энэ хичээлийн жилд малчдын 269 хүүхэд дотуур байранд амьдарч байна.

ЕБС-д суралцагчдын тоо, сургуулиар

2019-2020 оны хичээлийн жилд ЕБС-д суралцагсадын тоо 22074 байна.

№	Сургуулиуд	2018-2019 он				2019-2020 он				Хувь
		1-5 анги	6-9 анги	10-12 анги	Бүгд	1-5 анги	6-9 анги	10-12 анги	Бүгд	
1	1-р сургууль	422	273	131	826	481	251	120	852	103.1
2	Ирээдүй-2	659	373	154	1186	650	435	196	1281	108.0
3	4-р сургууль	541	347	123	1011	553	364	130	1047	103.6
4	6-р сургууль	177	103	32	312	174	103	50	327	104.8
5	8-р сургууль	212	131	56	399	212	119	62	393	98.5
6	9-р сургууль	943	512	227	1682	1032	586	265	1883	112.0
7	11-р сургууль	137	86	43	266	138	92	44	274	103.0
8	14-р сургууль	221	128	64	413	204	140	62	406	98.3
9	15-р сургууль	1069	646	240	1955	1076	686	323	2085	106.6
10	18-р сургууль	559	299	182	1040	566	341	216	1123	108.0
11	Жигүүр цогцолбор	811	453	220	1484	816	481	280	1577	106.3
12	Од цогцолбор	1754	951	317	3022	1838	1035	413	3286	108.7
13	Оюуны ирээдүй	2270	1341	508	4119	2332	1551	651	4534	110.1
14	ТИС лицей	0	58	47	105	0	48	83	131	124.8
15	ХААИС лицей	0	6	44	50	0	0	56	56	112.0
16	Энэрэл	120	97	17	234	118	103	4	225	96.2
17	19-р сургууль	308	130	55	493	271	118	64	453	91.9
18	24-р сургууль	84	47	25	156	69	23	31	123	78.8
19	29-р сургууль	0	0	34	34	0	9	47	56	164.7
20	22-р сургууль	111	10	0	121	90	15	0	105	86.8
21	Дархан эмгати	0	234	159	393	0	241	176	417	106.1
22	Монгол Оюу	173	103	33	309	219	125	51	395	127.8
23	Союз	84	35	8	127	95	43	21	159	125.2
24	Цайхун	94	67	27	188	171	92	39	302	160.6
25	30-р сургууль	0	15	66	81	0	9	177	186	229.6
26	Насан туршийн боловсролын төв	53	97	45	195	26	88	38	152	77.9
27	Шинэ алхам	101	0	0	101	160	53	33	246	243.6
	Бүгд	10903	6542	2857	20302	11291	7151	3632	22074	108.7

ЕБС-ын багш, ажилчдын тоо, сургуулиудаар

№	Сургуулиуд	2018-2019 он				2019-2020 он			
		Бүгд	Үүнээс			Бүгд	Үүнээс		
			Үндсэн багш	Цагийн багш	Бусад		Үндсэн багш	Цагийн багш	Бусад
1	1-р сургууль	75	51	0	24	70	19	0	51
2	Ирээдүй-2	95	63	0	32	93	60	0	33
3	4-р сургууль	81	58	0	23	83	59	1	23
4	6-р сургууль	37	20	0	17	38	20	1	17
5	8-р сургууль	41	24	0	17	44	24	0	20
6	9-р сургууль	102	77	0	25	105	80	0	25
7	11-р сургууль	37	18	0	19	36	18	0	18
8	14-р сургууль	46	28	0	18	47	29	0	18
9	15-р сургууль	113	86	0	27	115	22	0	93
10	18-р сургууль	86	62	0	24	87	64	0	23
11	Жигүүр цогцолбор	94	71	1	22	90	67	1	22
12	Од цогцолбор	179	129	0	50	183	134	0	49
13	Оюуны ирээдүй	213	159	0	54	218	168	0	50
14	ТИС лицей	9	7	0	2	8	6	0	2
15	ХААИС лицей	17	6	4	7	16	7	2	7
16	Энэрэл	48	20	4	24	42	16	2	24
17	19-р сургууль	42	35	0	7	51	39	0	12
18	24-р сургууль	26	17	2	7	23	15	2	6
19	29-р сургууль	20	11	3	6	21	11	3	7
20	22-р сургууль	25	12	8	5	22	12	6	4
21	Дархан эмпати	57	26	1	30	64	29	3	32
22	Монгол Оюу сургууль	34	27	1	6	34	28	0	6
23	Союз	20	9	3	8	19	9	2	8
24	Цайхун	34	23	4	7	37	28	2	7
25	30-р сургууль	12	6	1	5	12	6	1	5
26	Насан түршийн боловсролын төв	22	13	0	9				0
27	Шинэ алхам	13	10	1	2	28	24	2	2
	Бүгд	1578	1068	33	477	1586	994	28	564

Суралцагсадын насны бүтэц, сурагчдын тоогоор

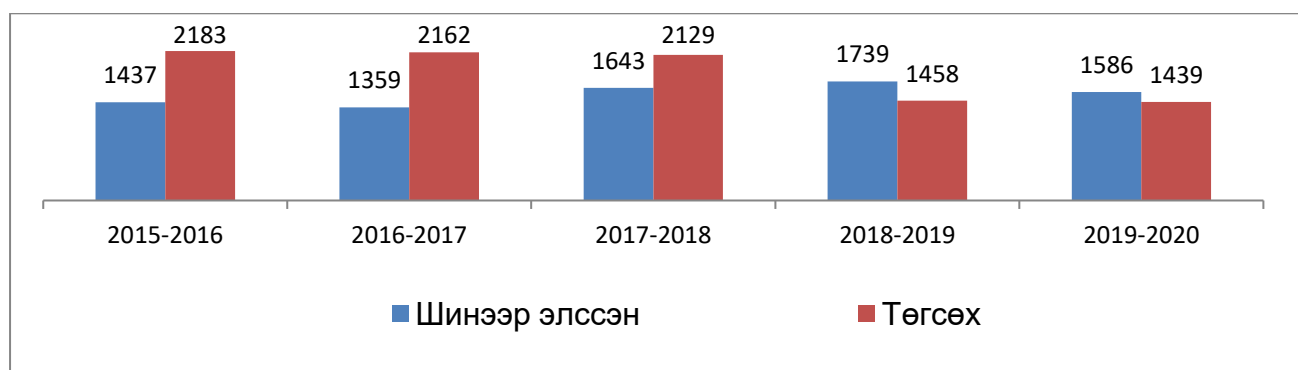
Нас	Суралцагсад бүгд	1-р ангид шинээр	Анги		
			Бага	Дунд	Ахлах
6 хүртэл настай	0	0	0		
6 настай	2388	2379	2388		
7 настай	2362	88	2362		
8 настай	2226	6	2226		
9 настай	2149	1	2149		
10 настай	2278	1	2060	218	
11 настай	2031	0	95	1936	
12 настай	1901	0	5	1896	
13 настай	1584	0	4	1578	2
14 настай	1479	0	0	1349	130
15 настай	1162	0	0	119	1043
16 ба түүнээс дээш	2514	0	2	55	2457
Бүгд	22074	2475	11291	7151	3632

2.7 ДЭЭД БОЛОВСРОЛ.

2018-2019 оны хичээлийн жилд аймгийн дээд сургууль, коллеж, мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төвүүдэд 4867 оюутан суралцаж байсан бол 2019-2020 оны хичээлийн жилд 4725 оюутан суралцаж байгаагийн 1586 оюутан шинээр элсэж, 1439 оюутан төгсөх ангид суралцаж байна. Өмнөх жилтэй харьцуулахад нийт суралцагсдын тоо 142 хүнээр буурч, шинээр элсэгчдийн тоо 153 хүнээр буурсан байна.

	Хичээлийн жил	Бакалаврын дээд боловсрол						Магистрантур		Дотуур байранд	
		Суралцагсад		Шинээр элссэн		Төгсөх ангид		Бүгд	Эмэгтэй	Бүгд	Эмэгтэй
		Бүгд	Эмэгтэй	Бүгд	Эмэгтэй	Бүгд	Эмэгтэй				
Техниологийн их сургууль	2018-2019	1136	257	304	70	121	26	180	83	200	70
	2019-2020	981	221	61	11	166	40	180	91	135	59
ХААИС-УГТСЭШХ	2018-2019	478	242	107	50	116	62				
	2019-2020	456	225	20	11	158	79				
Дархан Дээд сургууль	2018-2019	405	372	114	104	118	107	33	33	60	57
	2019-2020	356	332	64	52	100	91	48	44	43	43
ИЗИСургууль	2018-2019	89	56	23	17	24	13	46	30		
	2019-2020	57	24	34	11	23	13	38	21		
ХУИС-ийн Дархан салбар	2018-2019	330	256	81	70	114	80	204	159	24	17
	2019-2020	265	216	34	32	88	61	232	179	13	9
Мандах бүртгэл дээд сургуулийн	2018-2019	224	172	104	80	51	37			19	19
	2019-2020	201	163	55	47	72	60			20	20
АШУУИС	2018-2019	475	430	152	134	60	56			240	209
	2019-2020	443	404	95	84	99	94			260	238
Этүгэн их сургууль Дархан салбар	2018-2019							0	0		
	2019-2020							0	0		
Дүн	2018-2019	3137	1785	885	525	604	381	463	305	688	466
	2019-2020	2759	1585	363	248	706	438	498	335	471	369
Мэргэжлийн анхан шатны болон дунд шатны боловсрол олгох сургуулиуд											
ЦЦЭХПКоллеж	2018-2019	606	160	269	66	323	74			230	75
	2019-2020	808	177	415	90	250	73			177	44
Дархан Өргөө коллеж	2018-2019	639	162	283	67	271	74			181	52
	2019-2020	644	174	508	118	231	67			167	58
Политенхик коллеж	2018-2019	485	247	302	150	260	145			104	54
	2019-2020	514	267	300	159	252	129			110	66
Дүн	2018-2019	1730	569	854	283	854	293	0	0	515	181
	2019-2020	1966	618	1223	367	733	269			454	168
Бүгд	2018-2019	4867	2354	1739	808	1458	674	463	305	1203	647
	2019-2020	4725	2203	1586	615	1439	707	498	335	925	537

Дээд сургууль, Коллеж, МСҮТ-дшинээр элссэн болон төгсөх ангийн суралцагсдын тоо 5жилийн байдлаар

Нийт суралцагсдын 46.6 хувь нь эмэгтэйчүүд байгаагийн дотор дээд сургуульд суралцагсад 71.9 хувь, политехникийн коллеж, мэргэжлийн сургалт үйлдвэрлэлийн төвд суралцагсдын 28.1 хувь нь эмэгтэйчүүд байна.

Дээд сургууль, коллеж, МСҮТ-үүдэд ажиллагсад

	Ажиллагсад бүгд		Үүнээс					
	2018-2019	2019-2020	Удирдах ажилтан		Багш нар		Бусад	
			2018-2019	2019-2020	2018-2019	2019-2020	2018-2019	2019-2020
Технологийн их сургууль	141	131	7	7	83	74	51	50
ХААИС-УГТСЭШХ	97	86	7	7	52	54	38	25
Дархан Дээд Сургууль	47	42	6	5	20	20	21	17
ИЗИСургууль	39	39	2	2	1	1	36	36
ХУИС Дархан салбар	28	27	4	5	17	16	7	6
Мандах бүртгэл дээд сургууль дархан салбар	20	18	4	3	10	9	6	6
АШУУИСургууль	84	100	7	7	42	38	35	55
Этүгэн их сургууль Дархан салбар	0	0	0	0	0	0	0	0
Дархан өргөө коллеж	91	65	10	11	29	50	52	4
УУЭХПКоллеж	100	60	21	10	50	29	29	21
МСҮТ	68	69	9	11	32	31	27	27
Дүн	715	637	77	68	336	322	302	247

2.8 БҮРТГЭЛТЭЙ АЖИЛГҮЙЧҮҮД, АЖЛЫН БАЙРНЫ ЗАХИАЛГА

2019 оны байдлаар аймгийн Хөдөлмөр халамж үйлчилгээний хэлтсийн мэдээгээр бүртгэлтэй ажилгүйчүүдийн тоо 1202 болж өмнөх сараас 97 хүнээр өссөн байна. Энэ оны 12 сард хөдөлмөр эрхлэлтийн хэлтэст 135 хүн шинээр бүртгүүлжээ. Тайлант хугацаанд нэмж бүртгүүлсэн ажилгүйчүүдийн 10 нь орон тооны цомхотголоор, 6 нь байгууллага татан буугдсанаас, 32 нь өөр газраас шилжиж ирсэн, 24 нь сургууль төгссөнөөс, 63 нь бусад шалтгаанаас, сарын эцэст байгаа бүртгэлтэй ажилгүйчүүдийн 678 нь буюу 56.4 хувь нь эмэгтэйчүүд, 651 нь буюу 54.2 хувь нь урьд нь ажил хийж байсан хүмүүс байна. Нийт бүртгэлтэй ажилгүйчүүдийн 601 нь буюу 50.0 хувь нь 16-34 насны залуучууд эзэлж байна.

ХХҮХ-д бүртгэлтэй ажилгүйчүүд 2019 он

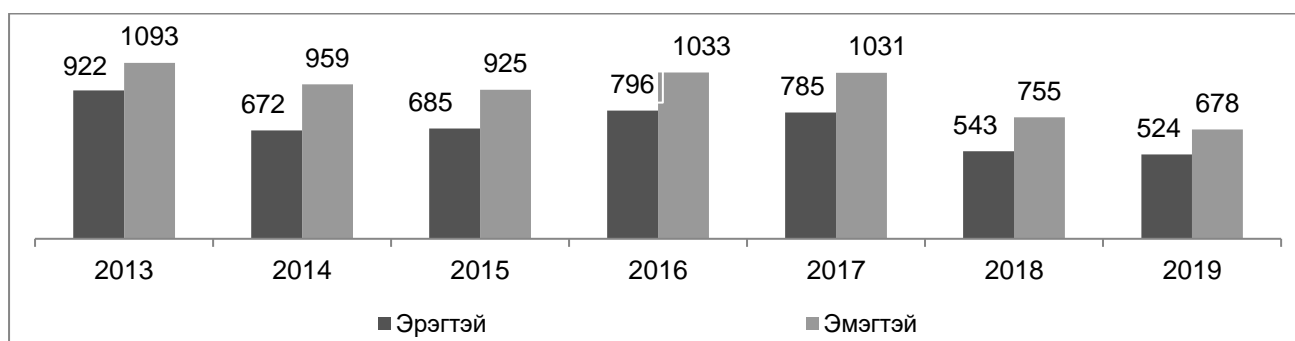
		Бүгд	Үүнээс		
			эмэгтэй	эрэгтэй	
Өмнөх сарын эцэст байсан ажилгүйчүүд		1105	622	483	
Тайлант хугацаанд нэмэгдсэн ажилгүйчүүд		135	72	63	
Үүнээс	Орон тооны цомхотголоор	10	4	6	
	Байгууллага татан буугдсан	6	2	4	
	өөр газраас шилжиж ирсэн	32	19	13	
	сургууль төгссөн	24	15	9	
	цэргээс халагдсан	0	0	0	
	мэргэжлийн ажил олдоогүй	0	0	0	
	цалин багатай	0	0	0	
	бусад	63	32	31	
Ажилгүйчүүдээс тайлант хугацаанд ажилд орсон		0	0	0	
Тайлант хугацаанд ажилгүйчүүдийн бүртгэлээс хасагдсан		38	16	22	
Тайлант хугацаанд эцэст байгаа ажилгүйчүүд		1202	678	524	
Үүнд	Урьд нь ажил хийж байсан	651	338	313	
	Анх удаа ажил эрж байгаа	551	340	211	
Ажилгүйчүүд насны ангиллаар		16-24	147	90	57
		25-34	454	247	207
		35-44	370	211	159
		45-60	231	130	101

Сарын эцэст байсан ХХҮХ-д бүртгэлтэй ажилгүйчүүд боловсролоор

	Бүгд	Үүнээс						
		Дээд	Тусгай дунд	Мэргэжлийн анхан шатны	Бүрэн дунд	Бүрэн бус дунд	Бага	Боловсролгүй
Сарын эцэст байсан ажилгүйчүүд	1202	423	83	66	584	31	5	10

Сарын эцэст байгаа ажилгүйчүүдийн 358 нь буюу 35.2 хувь нь дээд, 83 нь буюу 6.9 хувь нь тусгай дунд, 66 нь буюу 5.5 хувь нь мэргэжлийн анхан шатны, 498 нь буюу 48.6 хувь нь бүрэн дунд, 31 нь буюу 2.6 хувь нь бүрэн бус дунд, 5 нь буюу 0.4 хувь нь бага, 10 нь буюу 0.8 хувь нь боловсролгүй хүмүүс байна.

Жил бүрийн эцсийн байдлаар

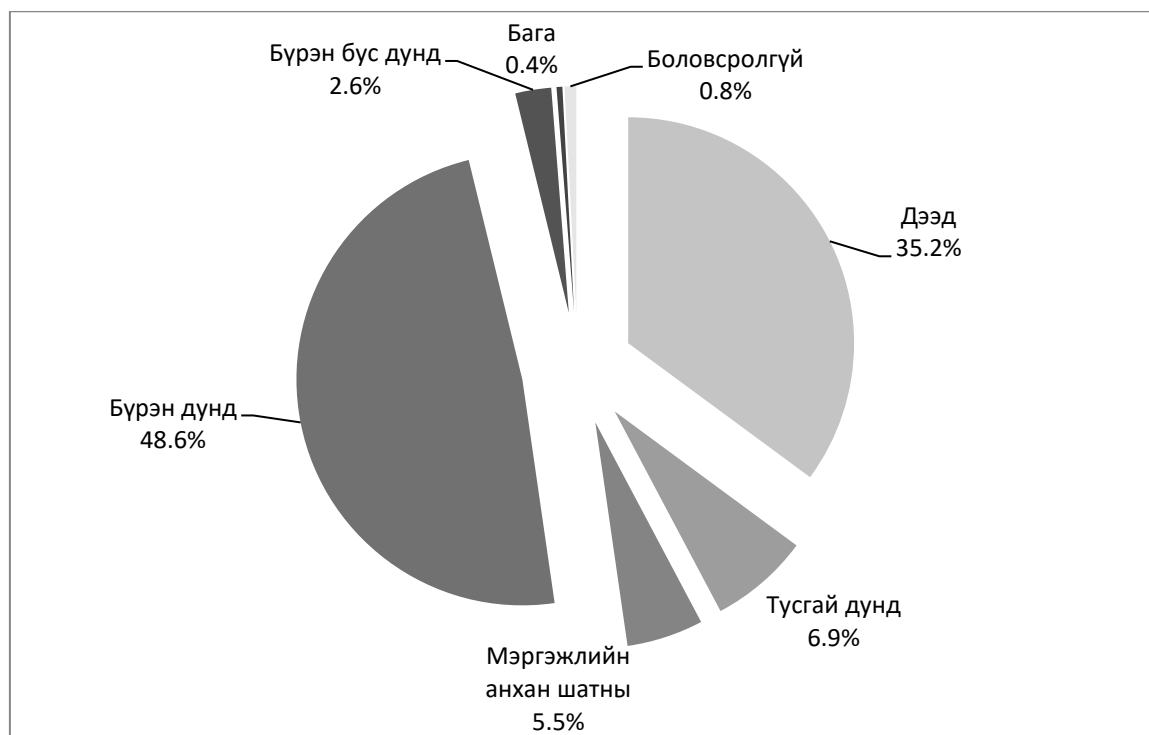
Сарын эцэст байсан бүртгэлтэй ажилгүйчүүд, сумдаар

	Дархан	Хонгор	Орхон	Шарын гол
Сарын эхэнд байсан ажилгүйчүүд	1105	74	41	97
Нэмэгдсэн ажилгүйчүүд	98	0	0	0
Тайлант хугацаанд ажилд орсон	12	0	0	0
Бүртгэлээс хасагдсан ажилгүйчүүд	352	0	0	0
Сарын эцэст байгаа ажилгүйчүүд	839	74	41	97

Сарын эцэст байсан бүртгэлтэй ажилгүйчүүд, боловсролоор

	Дүн	Дархан	Хонгор	Орхон	Шарын гол
Дээд	423	383	15	5	20
Тусгай дунд	83	69	7	2	5
Мэргэжлийн анхан шатны	66	46	8	2	10
Бүрэн дунд	584	464	40	28	52
Бүрэн бус дунд	31	21	2	2	6
Бага	5	2	1	0	2
Боловсролгүй	10	5	1	2	2
Бүгд	1202	990	74	41	97

Сарын эцэст байгаа бүртгэлтэй ажилгүйчүүд хувиар, боловсролоор

Сарын эцэст байгаа ажлын байрны захиалга

№	Үзүүлэлт	Гүйцэтгэл		
		Хүн	Хөрөнгө	
1	Ажил, мэргэжлийн чиг баримжаа олгох, зөвлөгөө өгөх үйлчилгээ	5,622	36,804,000	
2	Ажилд зуучлах үйлчилгээ	894	11,760,000	
3	Ажлын байрны захиалга	985		
4	Хөдөлмөрт бэлтгэх, хөдөлмөр эрхлэлтийн ур чадвар олгох хөтөлбөр	Хөдөлмөрт бэлтгэх арга хэмжээ	110	4,950,000
		Үйлдвэрлэл дээрх сургалт	46	14,760,000
		Мэргэжлийн болон давтан сургалт	105	15,320,000
		Дүн	261	35,030,000
5	Ажлын байрыг дэмжих хөтөлбөр	Санхүүгийн дэмжлэг	82	290,000,000
		/100 хувь эргэн төлөгдөх/		
		Аж ахуй эрхлэлтийн ур чадвар олгох сургалт	170	5,100,000
		Ажил олгогчид олгох дэмжлэг	7	26,880,000
		Нийтийг хамарсан ажил	505	66,974,700
		Бүлгийн зохион байгуулалттай хүнсний ногоо тариалах	66	30,000,000
Дүн	830	418,954,700		
6	Залуучуудын хөдөлмөр эрхлэлт, гарааны бизнесийг дэмжих хөтөлбөр	Гарааны бизнесийг хөгжүүлэх арга хэмжээ зохион байгуулах	100	9,666,000
		Санхүүгийн дэмжлэг		
		/100 хувь эргэн төлөгдөх/		
		Дүн	100	9,666,000
7	Малчдын хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих хөтөлбөр	Малчин өрхийг малжуулах	19	90,000,000
		/100 хувь эргэн төлөгдөх/		
		Дүн	19	90,000,000
8	Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний ажлын байрыг дэмжих хөтөлбөр	Хөдөлмөрт бэлтгэх арга хэмжээ	22	1,540,000
		Санхүүгийн дэмжлэг	19	55,000,000
		/100 хувь эргэн төлөгдөх/		
		Ажлын байрны түрээсийн хөнгөлөлт	4	8,772,000
		Аж ахуй эрхлэлтийн ур чадвар олгох сургалт	78	2,340,000
		Дүн	123	67,652,000
9	Ахмад мэргэжилтний зөвлөх үйлчилгээг хөгжүүлэх хөтөлбөр	Ахмад мэргэжилтний зөвлөх үйлчилгээ	52	16,800,000
		Санхүүгийн дэмжлэг	12	27,000,000
		/100 хувь эргэн төлөгдөх/		
		Дүн	64	43,800,000

2.9 АМЬЖИРГААНЫ ДООД ТҮВШИН

Хүн амын амьжиргааны доод түвшин тодорхойлох тухай хуульд заасны дагуу Үндэсний Статистикийн хорооны даргын 2019 оны 01-р сарын 22-ны өдрийн А/12 тоот тушаалаар хүн амын амьжиргааны доод түвшинг шинэчлэн тогтоолоо.

Хүн амын амьжиргааны доод түвшин, бүс нутгаар, төгрөгөөр

Бүс нутаг	Аймгууд	2011 он	2012 он	2013 он	2014 он	2015 он	2016 он	2017 он	2018 он	2019 он
Баруун	Баян-Өлгий, Говь-Алтай, Завхан, Увс, Ховд	104300	115600	132000	146600	164200	164800	166500	178000	190700
Хангайн	Архангай, Баянхонгор, Булган, Орхон, Өвөрхангай, Хөвсгөл	105100	116800	130900	149600	167200	170800	173500	182600	194300
Төвийн	Говьсүмбэр, Дархан-Уул, Сэлэнгэ, Төв, Дорноговь, Дундговь, Өмнөговь	106600	117500	132400	149700	164300	163000	166200	175600	187100
Зүүн	Дорнод, Сүхбаатар, Хэнтий	103500	113000	130500	144500	160800	163700	165700	174000	187600
Улаанбаатар	Улаанбаатар	118100	126500	149900	169000	185400	183700	185300	198600	217900

ГУРАВ. ҮЙЛДВЭРЛЭЛ, ҮЙЛЧИЛГЭЭ

3.1. АЖ ҮЙЛДВЭР

2019 оны аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэлт 184730.4 сая төгрөгийн бүтээгдэхүүн /2005 оны зэрэгцүүлэх үнээр/ үйлдвэрлэсэн нь өнгөрсөн оны мөн үеийнхээс 29255.6 сая төгрөгөөр буюу 18.8 хувиар өсчээ. Аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлийг салбараар өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулбал нүүрс олборлолт 1301.1 сая төгрөгөөр буюу 10.3 хувь, дулаан цахилгааны үйлдвэрлэл 8835.3 сая төгрөгөөр буюу 69.7 хувь, хувцас үйлдвэрлэлт 79.2 сая төгрөгөөр буюу 0.7 хувь, бусад ашигт малтмалын 25293.8 төгрөг буюу 33.9 хувиар өсч, мөн усан хангамж 37.9 сая төгрөгөөр буюу 5.3 хувь, хэвлэл нийтлэлийн бүтээгдэхүүн 7.5 сая төгрөгөөр буюу 18.9 хувь, хүнс ундаа үйлдвэрлэлт 4039.8 сая төгрөгөөр буюу 28.2 хувь, төмөрлөг бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл 1875.0 сая төгрөгөөр буюу 6.9 хувь, төмөрлөг бус эрдэс бодисоор хийсэн бүтээгдэхүүн 290.4 сая төгрөгөөр буюу 12.6 хувь, химийн бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл 3.2 сая төгрөгөөр буюу 2 хувиар буурлаа. Мөн мод, модон бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгдээгүй байна. Нийт бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлд 12 хувийг усан хангамж, дулаан, цахилгааны үйлдвэрлэл, 61.7 хувийг уул уурхай, 26.3 хувийг боловсруулах үйлдвэрлэл тус тус эзэлж байна. Нэр төрлөөр нь авч үзвэл цахилгаан, дулаан, нүүрс, шохойн чулуу, хүдэр, хүдэр баяжмал, гурил, нэхий дээл, савхин дээл, хүүхдийн дээл, гутал, вакум цонх үйлдвэрлэл өсч, мөн талх, хиам, нарийн боов, сүү, сүүн бүтээгдэхүүн, архи, өлөн гэдэс, цэвэр ус, ажлын хувцас, эсгий шахай, тоосго, алт, бэлдэц, цувимал, шохой, элс хайрга, хэвлэл нийтлэл, хөх ширний үйлдвэрлэл буурч. Мөн хуванцар бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгдээгүй байна. Аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлтийг сумаар нь авч үзвэл аймгийн дүнд Дархан сум 215615.8 сая төгрөгөөр буюу 78.2 хувь, Хонгор сум 322.5 сая төгрөгөөр буюу 0.1 хувь, Орхон сум 287.9 сая төгрөгөөр буюу 0.1 хувь, Шарын гол 59630.0 сая төгрөгөөр буюу 21.6 хувийг тус тус эзэлж байна.

**Аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэл,
2005 оны зэрэгцүүлэх үнээр, мян-төг**

Үзүүлэлт	2018 он	2019 он	2019%	Дүнд үйлдвэрүүдийн эзлэх хувь		Зөрүү
			2018	2018	2019	
Дулаан,цахилгааны үйлдвэрлэлт	12672134.1	21507483.8	169.7	8.2	11.6	8835349.7
Нүүрс олборлолт	12633888.2	13934966.9	110.3	8.1	7.5	1301078.7
Бусад ашигт малтмал олборлолт	74717265.6	100011031.6	133.9	48.1	54.1	25293766.0
Хүнс,ундаа үйлдвэрлэлт	14339947.5	10300186.1	71.8	113.2	5.6	-4039761.4
Хувцас үйлдвэрлэлт	10847260.8	10926483.3	100.7	7.0	5.9	79222.5
Усан хангамж	720368.2	682457.2	94.7	0.5	0.4	-37911.0
Мод, модон бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэл	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Нийтлэл болон хэвлэх үйл ажиллагаа	39585.3	32116.0	81.1	0.0	0.0	-7469.3
Химийн аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүн	158120.6	154918.1	98.0	0.1	0.1	-3202.5
Төмөрлөг бус эрдэс бодисоор хийсэн бүтээгдэхүүн	2310124.2	2019701.9	87.4	1.5	1.1	-290422.3
Төмөрлөгийн үйлдвэр	27036084.4	25161067.9	93.1	17.4	13.6	-1875016.5
Бүгд	155474778.9	184730412.8	118.8	100.0	100.0	29255633.9

Гол нэр төрлийн бүтээгдэхүүний үйлдвэрлэлт

	Хэмжих нэгж	2018 он	2019 он	2019 2018
Тоосго	сая.шир	1.8	1.4	77.8
Гурил	тонн	20778.7	22917.3	110.3
Талх	тонн	654.0	511.8	78.3
Нарийн боов	тонн	530.6	522.6	98.5
Сүү, сүүн бүтээгдэхүүн	мян.литр	224.1	208.4	93.0
Өлөн гэдэс	м.гогц	42.9	20.5	47.8
Хиам	тонн	136.6	117.8	86.2
Архи	мян.литр	12.7	11.5	90.6
Хэвлэл	мхдх	1612.8	1433.8	88.9
Цахилгаан	мян кв.цаг	218880.4	276124.1	126.2
Дулаан	мян.ккал	574.8	588.6	102.4
Цэвэр ус	мян.м куб	3272.9	3100.7	94.7
Нүүрс	мян.тонн	1089.4	1139.5	104.6
Нэхий дээл	шир	7486.0	10456.0	139.7
Хүүхдийн дээл	шир	2321.0	2445.0	105.3
Ажлын хувцас	шир	12467.0	7493.0	60.1
Эсгий шахай	шир	26135.0	23227.0	88.9
Савхин дээл	шир	6613.0	8577.0	129.7
Гутал	Хос	42823.0	57782.0	134.9
Хөх шир үхэр	шир	27501.0	64.1	0.2
Хүдэр	мян,тн	1557.0	2521.9	162.0
Хүдэр баяжмал	мян тн	1142.6	1360.8	119.1
Төмрийн бэлдэц	тонн	28883.0	28212.4	97.7
Цувимал	тонн	29000.5	22507.4	77.6
Элс хайрга	мян м.куб	68.7	46.1	67.1
Шохой	тн	4767.0	4467.0	93.7
Шохой чулуу	мян.тн	5.7	6.4	112.3
Зуурмаг	мян м.куб	18400.0	14020.0	76.2
Алт	кг	333.3	141.4	42.4
Вакум цонх, хаалга	м,кв	1581.0	2966.0	187.6
Хуванцар бүтээгдэхүүн	ш	180.0	0.0	0.0

Аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний борлуулалт, оны үнээр, / мян,төг/

	2019 он	2019 он	2019	Зөрүү	Дүнд эзлэх хувь	
			2018		2018	2019
Дулаан цахилгаан	42108433.5	56162525.7	133.4	14054092.2	12.7	15.3
Нүүрс	41405803.3	65669706.9	158.6	24263903.6	12.5	17.9
Бусад ашигт малтмал	112787688.0	142613406.8	126.4	29825718.8	34.1	38.8
Усан хангамж	5432428.2	5868268.5	108.0	435840.3	1.6	1.6
Хүнс, ундаа	30386761.6	24384135.0	80.2	-6002626.6	9.2	6.6
Хувцас	23536723.0	17838502.0	75.8	-5698221.0	7.1	4.9
Модон бүтээгдэхүүн	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
Хэвлэл нийтлэл	149595.5	214525.5	143.4	64930.0	0.0	0.1
Химийн бүтээгдэхүүн	8100.0	8100.0	100.0	0.0	0.0	0.0
Төмөрлөг бус эрдэс бодисоор хийсэн бүтээгдэхүүн	3892382.2	4427209.0	113.7	534826.8	1.2	1.2
Төмөрлөгийн үйлдвэрлэл	71233464.9	50075453.3	70.3	-21158011.6	21.5	13.6
Бүгд	330941380.2	367261832.7	111.0	36320452.5	100.0	100

2019 оны аж үйлдвэрийн бүтээгдэхүүний борлуулалт /оны үнээр / 367261.8 сая төгрөгт хүрч өнгөрсөн оноос 11 хувь буюу 36320.5 сая төгрөгөөр өсч, дулаан цахилгаан, усан хангамж, нүүрс, бусад ашигт малтмал олборлолт, хэвлэл нийтлэлийн, төмөрлөг бус эрдэс бодисоор хийсэн бүтээгдэхүүн, химийн бүтээгдэхүүний борлуулалт өсч, мөн төмөрлөгийн үйлдвэр, хувцас, хүнс ундаа үйлдвэрлэл, мод, модон бүтээгдэхүүний борлуулалт буурсан байна.

3.2. ТЭЭВЭР

2019 оны байдлаар тээврийн салбар 68.8 мянган зорчигч тээвэрлэж 3438.5 сая төгрөгийн орлоготой ажиллалаа.

Тээврийн салбарын үзүүлэлтүүд, мян.төгрөгөөр

Үзүүлэлтүүд		Хэмжих нэгж	2015 он	2016 он	2017 он	2018 он	2019 он
Тээврийн орлого		Мян.төг	5798254	6002721	6112001	4719900	3438485
Зорчигч эргэлт		мян.хүн.км	97818	98265	97201	94399.3	68769.7
Тээсэн эргэлт		мян.т.км	6087	6159	34362	33838.2	33207.9
Бүртгэлтэй	Том оврын автобус	тоо	40	40	40	28	23
	Дунд оврын автобус	тоо	32	32	32	3	8
	Бага оврын автобус	тоо	0	0	0	0	1
	Суудлын машин	тоо	235	235	235	77	81
Үйлчилгээнд	Том оврын автобус	тоо	40	40	40	28	19
	Дунд оврын автобус	тоо	28	28	28	3	3
	Бага оврын автобус	тоо	0	0	0	0	1
	Суудлын машин	тоо	196	196	196	58	67

3.3.ХОЛБОО

2019 оны байдлаар аймгийн Цахилгаан холбооны салбар нь 446.3 сая төгрөгийн орлоготой ажилласан нь өнгөрсөн оны мөн үеэс 0.4 хувиар буюу 1.9 сая төгрөгөөр буурсан байна.

Холбооны салбарын үзүүлэлтүүд, мян.төгрөгөөр

Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	2015 он	2016 он	2017 он	2018 он	2019 он
Тарифын орлого	мян.төг	583657.5	518044.6	477016	448220.5	446325.2
Үүнээс: хүн амаас	мян.төг	447081.6	352631.2	333911.3	285626.9	312427.6
Суурин телефон	тоо	2508	2206	1880	1670	1618

3.4. БАРИЛГА

2019 онд манай аймагт 110728.8 сая төгрөгийн барилга угсралт, их засварын ажил хийгдсэнээс 100955.5 сая төгрөгийн барилга угсралтын ажил хийгдсэн байна.

Барилга угсралт, их засварын ажил, III дугаар улирлаар, сая.төг

Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	2016	2017	2018	2019
Барилга угсралт, их засварын ажил	сая.төг	79659.2	38812.8	90235.8	110728.8
Үүнээс: барилга угсралт	сая.төг	78026.3	36392.9	86937.0	100955.5
: их засвар	сая.төг	1632.9	2419.9	3298.8	9773.3

3.5. МАЛ АЖ АХУЙ

2019 оны мал тооллогын дүнгээр 347353 толгой мал тоологдсон нь өнгөрсөн оны мөн үетэй харьцуулбал 41.3 толгой, малаар буюу 13.5 хувиар өссөн. Нийт тоологдсон малын 98.9 хувийг амины мал эзэлж байна. Мал тооллогоор тоологдсон малын тоо сумдаар:

2019 оны мал тооллогын дүнгээр малын тоо

	Бүгд	Тэмээ	Адуу	Үхэр	Хонь	Ямаа
Дархан	76573	19	4965	13376	32116	26097
Хонгор	191541	-	9319	17561	98042	66619
Орхон	46220	41	2718	11857	16149	15455
Шарын гол	33019	-	2324	4563	15997	10135
Дүн	347353	60	19326	47357	162304	118306

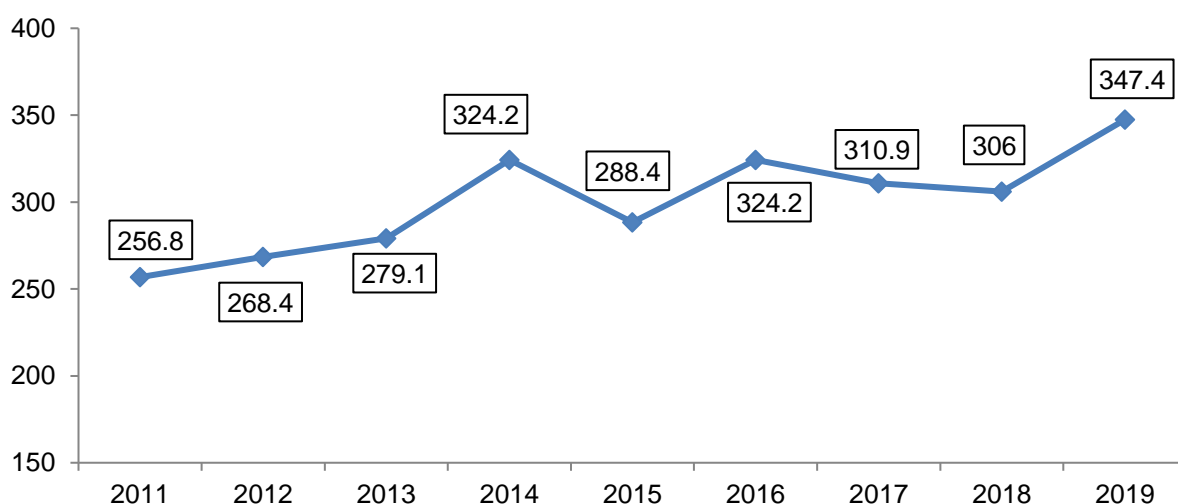
Малтай өрх, малчин өрх, малчдын тоо

Сумдууд	Малтай өрхийн тоо	Үүнээс	16-гаас дээш насны малчдын тоо	Малчид насаар			Эмэгтэй малчид
		Малчин өрхийн тоо		16-34 настай	35-59 насны эр 35-54 насны эм	эр 60, эм 55 наснаас дээш	
Дархан	701	398	535	137	137	316	195
Хонгор	764	521	655	151	151	401	156
Орхон	467	256	339	65	65	209	111
Шарын гол	365	122	214	33	33	129	106
Дүн	2297	1297	1743	386	386	1055	568

2019 оны том малын зүй бусын хорогдол, сумдаар

		Бүгд	Үүнээс				
			Тэмээ	Адуу	Үхэр	Хонь	Ямаа
Дархан	Хорогдсон мал	125	0	24	42	20	39
	үүнээс өвчнөөр	13	0	2	11	0	0
Хонгор	Хорогдсон мал	266	0	18	22	149	77
	үүнээс өвчнөөр	23	0	5	8	4	6
Орхон	Хорогдсон мал	210	2	33	90	48	37
	үүнээс өвчнөөр	92	0	19	52	15	6
Шарын гол	Хорогдсон мал	302	0	31	38	119	114
	үүнээс өвчнөөр	1	0	0	1	0	0
Бүгд	Хорогдсон мал	903	2	106	192	336	267
	үүнээс өвчнөөр	129	0	26	72	19	12

Малын тоо, мянган толгойгоор

Малтай өрхийн 25.4 хувь нь 10 хүртэл, 39.5 хувь нь 11-100 хүртэл, 33.3 хувь нь 101-1000 хүртэл, 1.8 хувь нь 1000-аас дээш толгой малтай өрх, байхад нийт малын 0.9 хувь нь 10 хүртэл малтай өрхөд, 10.2 хувь нь 11-100 толгой малтай өрхөд, 74.9 хувь нь 101-1000 хүртэл толгой малтай өрхөд ногдож байна. 1000-аас дээш толгой малтай 41 өрхөд 48282 толгой мал

ногдож байгаа нь нийт малын 14.0 хувийг эзэлж байна. Аж ахуйн нэгж байгууллагуудад адуу 134, үхэр 348, хонь 1892, ямаа 624 нийтдээ 2998 толгой мал тоологдлоо.

2019 оны мал тэжээвэр амьтдын тооллогоор 1 ААНБ 49 өрхөд 954 гахай, 3 ААН 126 өрхөд 16437 шувууүүнээс тахиа 15390 галуу 636 цацагт хяруул 111 бөднө 300 нугас 46, 6 өрхөд 20 туулай ,8 ААНБ 107 өрхөд 2504 бүл зөгий тоологдож,2019 онд 2867өрх, 78 аж ахуйн нэгж газар тариалан эрхэлж,48.5 мян.тонн хадлан, 944.0тонн гар тэжээл,110.9 тонн ногооны хаягдал, 1542.0 тонн үр тарианы хаягдал, 127.8 тонн сүрэл өөрийн хүчээр бэлтгэв. Малчин өрхөөс цахилгааны эх үүсвэртэй 1099, телевизортой 1007, автомашинтай 581, мотоциклтой 366, трактортой 223 өрх байна.

Иргэдийн малын бүлэглэлт, аймгийн дүн, толгойн тоогоор

	Малтай ерхийн тоо	Малын тоо, толгойгоор						нэг өрхөд ногдох малын тоо
		Бүгд	Тэмээ	Адуу	Үхэр	Хонь	Ямаа	
10 хүртэл малтай	583	3210	0	143	3042	5	20	5.5
11-30 хүртэл	441	8485	0	944	6570	472	499	19.2
31-50	211	8364	0	1130	5016	894	1324	39.6
51-100	255	18125	0	2113	6956	4424	4632	71.1
101-200	278	39989	0	2708	6991	15138	15152	143.8
201-500	317	100171	11	5993	9415	46236	38516	316.0
501-999	171	117729	49	4019	6538	66237	40886	688.5
1000-1499	37	41925	0	1841	1943	23755	14386	1133.1
1500-2000	4	6357	0	301	538	3251	2267	1589.3
Бүгд	2297	344355	60	19192	47009	160412	117682	127.9

Мал төллөлт, төл бойжилт толгойн тоогоор, 2019 он

		Бүгд	Үүнээс				
			Ингэ	Гүү	Үнээ	Эм хонь	Эм ямаа
Дархан	Төллөсөн хээлтэгч	32107	2	1480	5078	14635	10912
	гарсан төл	32144	2	1480	5078	14655	10929
	Бойжсон төл	32119	2	1475	5070	14653	10919
Хонгор	Төллөсөн хээлтэгч	79885	0	2730	6479	43906	26770
	гарсан төл	80119	0	2730	6479	43999	26911
	Бойжсон төл	79824	0	2711	6465	43864	26784
Орхон	Төллөсөн хээлтэгч	18935	10	631	4128	7526	6640
	гарсан төл	18991	10	631	4128	7526	6696
	Бойжсон төл	18978	10	630	4122	7521	6695
Шарын гол	Төллөсөн хээлтэгч	12210	0	432	1623	6632	3523
	гарсан төл	12215	0	432	1623	6635	3525
	Бойжсон төл	12127	0	423	1608	6596	3500
Аймаг	Төллөсөн хээлтэгч	143137	12	5273	17308	72699	47845
	гарсан төл	143469	12	5273	17308	72815	48061
	Бойжсон төл	143048	12	5239	17265	72634	47898

2019 онд аймгийн хэмжээнд нийт 149.0 мянган төллөх хээлтэгчээс 143.1 мянган толгой төллөж төллөлт 96.0% , төл бойжилт 99.7% байна.

Том малын хорогдол толгойн тоогоор 2019 он

		2015	2016	2017	2018	2019
Тэмээ	Хорогдсон бүгд	2	5	4	0	2
	үүнээс өвчнөөр	0	1	0	0	0
Адуу	Хорогдсон бүгд	141	89	595	146	106
	үүнээс өвчнөөр	3	3	0	7	26
Үхэр	Хорогдсон бүгд	620	340	2374	1244	192
	үүнээс өвчнөөр	13	14	3	4	72
Хонь	Хорогдсон бүгд	1843	825	9712	1403	336
	үүнээс өвчнөөр	32	296	99	0	19
Ямаа	Хорогдсон бүгд	1118	358	6390	918	267
	үүнээс өвчнөөр	16	14	12	2	12
Бүгд	Хорогдсон бүгд	3724	1617	19075	3711	903
	үүнээс өвчнөөр	64	328	114	13	129

Хөдөө аж ахуйн зарим бүтээгдэхүүний зах зээлийн дундаж үнэ, 2019 он

Бүтээгдэхүүний нэр		Хэмжих нэгж	Үнэ, төгрөг		
			2018.XII	2019.XI	2019.XII
Ямааны ноолуур	Цагаан	кг	-	-	-
	Бор	кг	-	-	-
Хонины ноос		кг	-	-	-
Адууны дэл		кг	-	4500	-
Адууны сүүл		кг	-	7000	-
Адууны шир		ш	11000	8000	7000
Үхрийн шир	1.8-2.3 метрийн хэмжээтэй	ш	10000	2000	5700
	2.3 метрээс дээш хэмжээтэй	ш	17000	70000	10000
Хонины ноосгүй нэхий		ш	-	2000	1500
Ямааны ноолуургүй арьс		ш	36000	26000	26000

Малын үнэ

Сум	Адуу					
	Нас гүйцсэн					
	Соёолон үрээ			Соёолон гүү		
	2018.XI	2019.XI	2019.XII	2018.XI	2019.XI	2019.XII
Дархан	800000	800000	820000	700000	780000	800000
Хонгор	900000	1000000	1150000	850000	940000	980000
Орхон	700000	800000	800000	700000	800000	800000
Шарын гол	800000	950000	950000	750000	850000	850000

Сум	Үхэр					
	Нас гүйцсэн					
	Хязаалан шар			Хязаалан дөнж		
	2018.XII	2019.XI	2019.XII	2018.XII	2019.XI	2019.XII
Дархан	900000	900000	930000	700000	850000	900000
Хонгор	1300000	1350000	1400000	1200000	1290000	1320000
Орхон	-	1200000	1200000	-	1000000	1000000
Шарын гол	1000000	1200000	1200000	920000	950000	950000

Сум	Хонь					
	Нас гүйцсэн					
	Эр хонь			Эм хонь		
	2018.XII	2019.XI	2019.XII	2018.XII	2019.XI	2019.XII
Дархан	160000	200000	220000	120000	180000	200000
Хонгор	160000	175000	180000	130000	180000	185000
Орхон	150000	140000	160000	120000	120000	120000
Шарын гол	200000	240000	240000	130000	160000	160000

Сум	Ямаа					
	Нас гүйцсэн					
	Эр ямаа			Эм ямаа		
	2018.XI	2019.XI	2019.XII	2018.XI	2019.XI	2019.XII
Дархан	100000	170000	175000	70000	150000	160000
Хонгор	-	115000	130000	-	120000	125000
Орхон	120000	120000	120000	80000	100000	100000
Шарын гол	150000	180000	180000	80000	110000	110000

3.6 Газар тариалан

2019 онд 21020.0 га-д тариалалт хийснээс ургамлын төрлөөр авч үзвэл: 14216.9 га-д үр тариа үүнээс 10024.9 га-д улаан буудай, 584.6 га-д төмс, 1365.5 га-д хүнсний ногоо, 554 га малын тэжээл, 4299 га-д рапстариаллаа. Өмнөх жилтэй харьцуулахад тариалсан талбай 510.4 га-р нэмэгдсэн байна. Ургамлын төрлөөр авч үзвэл төмс, малын тэжээлийн тариалалт өмнөх онтой харьцуулахад буурч, үр тариа, хүнсний ногоо, техникийн ургамалын тариалалт өмнөх оноос нэмэгдсэн байна.

Ургац хураалт 2019 он

		Хэмжих нэгж	Үр тариа	Төмс	Хүнсний ногоо	Тэжээлийн ургамал	Техникийн ургамал
Аймгийн дүн	Хураасан талбай	га	9704.5	584.6	1291.5	552.0	2945.0
	Хураасан ургац	тн	9680.1	7281.4	12254.9	695.5	1050.7
Дархан сум	Хураасан талбай	га	-	119.4	115.0	-	-
	Хураасан ургац	тн	-	992.5	1150.8	-	-
Хонгор сум	Хураасан талбай	га	9684.5	215.0	52.0	552.0	2865.0
	Хураасан ургац	тн	9550.1	2107.0	260.0	695.5	780.7
Орхон сум	Хураасан талбай	га	20.0	226.4	1111.2	-	80.0
	Хураасан ургац	тн	130.0	3915.0	10728.5	-	270.0
Шарын гол сум	Хураасан талбай	га	-	23.80	13.30	-	-
	Хураасан ургац	тн	-	267.0	115.6	-	-

Бэлтгэсэн өвс, хадлан 2019 он

	Хэмжих нэгж	2017	2018	2019
Бэлтгэсэн хадлан	тн	48623.8	48521	40289.5
Бэлтгэсэн гар тэжээл	тн	28.7	40.0	133.0

Ургац хураалтын мэдээ, ургамлын төрлөөр, 2019 он

	Хэмжих нэгж	2015	2016	2017	2018	2019
Үр тариа	тн	3912.0	18918.8	11030.0	10175.8	9680.1
Төмс	тн	2944.8	7364.2	8544.8	7969.9	7281.4
Хүнсний ногоо	тн	4776.0	14024.8	13220.6	16049.6	12254.9
Хадлан	тн	59014.4	60190.1	48623.8	48521.0	40289.5

Тариалсан талбай 2019 оны 6 сар /га-аар, сумаар/

	Бүгд	Дархан	Хонгор	Орхон	Шарын гол	
Үр тариа	14216.9	-	14196.9	20.0	-	
Төмс	584.6	119.4	215.0	226.4	23.8	
Хүнсний ногоо	1365.5	115.0	125.0	1112.1	13.3	
Үүнээс	Байцаа	40.4	6.6	23.0	6.9	3.9
	Манжин	425.5	29.1	37.0	356.1	3.4
	Лууван	632.0	55.0	49.3	522.8	4.8
	Сонгино	153.0	4.7	14.0	134.0	0.3
	Өргөст хэмх	96.8	9.3	1.7	84.9	0.9
	Улаан лооль	2.7	2.2	-	0.5	0.04
	Бусад	10.1	8.1	-	1.9	0.03
Малын тэжээл	554.0	-	554.0	-	-	
Техникийн ургамал /рапс/	4299.0	-	4219.0	80.0	-	

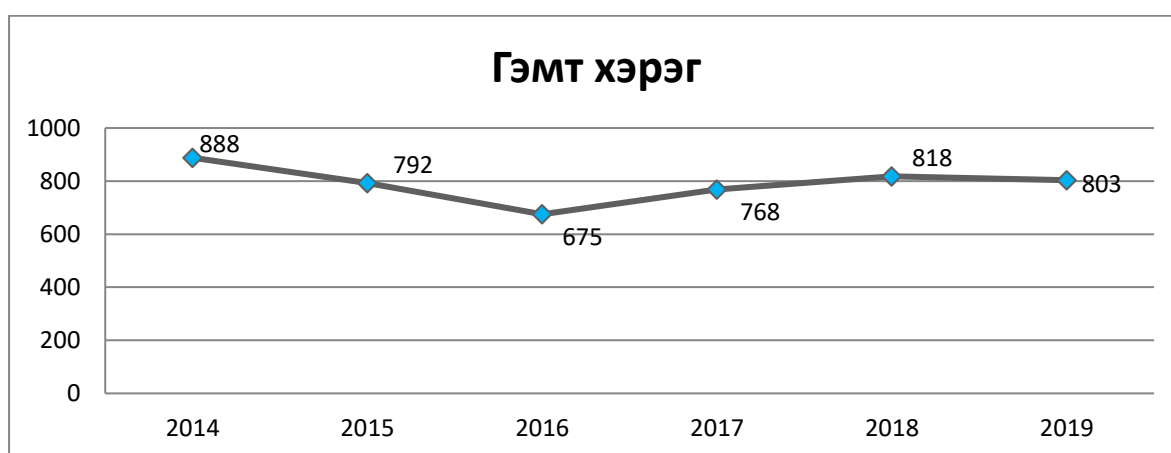
Мэргэжлийн хяналт, шалгалт 2019 он

Салбарын нэр	Хяналтын тоо	Илрүүлсэн зөрчлийн тоо	Авсан арга хэмжээ, мян.төг
ЭМБХХХэлтэс	557	6244	8480.0
БОДБХХХэлтэс	412	3656	74900.0
ЭИХХЦХэлтэс	409	6	-
Бүгд	1378	9906	83380.0

БУСАД. ГЭМТ ХЭРЭГ

Дархан-Уул аймгийн хэмжээнд 2019 онд 803 гэмт хэрэг бүртгэгдсэн нь өмнөх оны мөн үетэй харьцуулахад 15 хэргээр буюу 1.8 хувиар буурсан байна. Тус хугацаанд гудамж талбайд үйлдэгдсэн хэрэг 155 бүртгэгдсэн нь өмнөх оны мөн үеэс 12.4 хувиар, зөрчлийн улмаас эрүүлжүүлэгдсэн хүний тоо өнгөрсөн оноос 489 хүнээр буюу 10.8 хувиар буурчээ. Хулгайн хэрэг 187 удаа гарсны 172 буюу 91.9 хувийг иргэдийн өмчид халдсан хулгайн хэрэг эзэлж байна.

/2019 оны байдлаар/

Үзүүлэлт		2018 он	2019 он	2018/2019
Хэргийн илрүүлэлт /Нийт гэмт хэрэг/		61.3	58.2	(5.1)
Бүлэглэн	Үйлдэгдсэн гэмт хэрэг	64	61	(4.7)
	Гэмт хэрэг үйлдсэн хүн	109	146	33.9
Согтуугаар	Үйлдэгдсэн гэмт хэрэг	167	206	23.4
	Гэмт хэрэг үйлдсэн хүн	211	229	8.5
Гэр бүлийн хүчирхийллийн улмаас	Үйлдэгдсэн гэмт хэрэг	43	67	55.8
	Гэмт хэрэг үйлдсэн хүн	47	65	38.3
Олон нийтийн газар үйлдэгдсэн гэмт хэрэг		108	141	30.6
Гудамж талбайд үйлдэгдсэн гэмт хэрэг		177	155	(12.4)
Гэр орон сууцанд үйлдэгдсэн гэмт хэрэг		257	263	2.3
Зөрчлийн улмаас эрүүлжүүлэгдсэн нийт хүн	Эрэгтэй	4125	3652	(11.5)
	Эмэгтэй	382	367	(3.9)
Шүүгчийн захирамжаар баривчлах шийтгэл оногдуулсан нийт хүн		266	340	27.8
Нийт гэмт хэрэг	Хөнгөн	656	666	1.5
	Хүнд	162	137	(15.4)

2019 оны байдлаар гэмт хэргийн улмаас гэмтэж бэртсэн хүний тоо 835 байна.

		2018 он	2019 он	Хувь
Нийт бүртгэгдсэн гомдол, мэдээлэл		5185	5541	6.9
Хүний амьд явах эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	Хүнийг алах	3	7	
	Санаа сэтгэл хүчтэй цочрон давчдаж хүнийг алах		1	1 дах
	Баривчлах, таслан зогсоох хэр хэмжээг хэтрүүлж хүнийг алах			
	Хүнийг амиа хорлох нөхцөл байдалд хүргэх	7	7	0.0
	Эх нярай хүүхдээ алах	3	0	-100.0
Хүний амь насыг болгоомжгүйгээр хохироох	Хүний амь насыг болгоомжгүйгээр хохироох	4	2	-50.0
	Хүний эрүүл мэндэд хүнд хохирол санаатай учруулах	13	9	-30.8
	Хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол санаатай учруулах	17	15	-11.8
	Хүний эрүүл мэндэд хүндэвтэр хохирол болгоомжгүйгээр учруулах	3	10	233.3
	Хүний эрүүл мэндэд хөнгөн хохирол учруулах	220	224	1.8
Хүний бэлгийн эрх чөлөө, халдашгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг	Гэр бүлийн хүчирхийлэл үйлдэх	6	5	-16.7
	Хүчиндэх	14	8	-42.9
	Бэлгийн дур хүслээ ёс бусаар хангах			
	Бэлгийн мөлжлөг			
Хүний халдашгүй, чөлөөтэй байх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	16 насанд хүрээгүй хүнтэй бэлгийн харьцаанд	2		-100.0
	Биеээ үнэлэхэд татан оролцуулах			
Хүний хувийн, улс төрийн эрх, эрч чөлөөний эсрэг гэмт хэрэг		4	5	25.0
Эрүүл мэндийн эсрэг гэмт хэрэг	Эмнэлгийн тусламж үзүүлэхгүй байх	1	1	0.0
	Аюултай байдалд оржих, тусламж үзүүлэхгүй оржих 15.2		1	
	Хуулийн 15.3-15.6			
Хүүхдийн эсрэг гэмт хэрэг				
Өмчлөх эрхийн эсрэг гэмт хэрэг	Иргэдийн өмч хулгай	203	172	-15.3
	Авто тээврийн хэрэгсэлийн хулгай	1	2	1 дах
	Халаасны хулгай	4	4	0.0
	ААН-ийн хулгай	5	9	80.0
	Бүгд хулгай	213	187	-12.2
	Дээрэмдэх	40	28	-30.0
	Залилах	86	124	44.2
	Хөрөнгө завших	14	8	-42.9
	Алдаатай гүйлгээ, андуурагдсан илгээмж, гээгдэл эд хөрөнгө, алдуул мал завших	19	42	121.1
	Бусдын эд хөрөнгийг авахаар заналхийлэх			
	Автотээврийн хэрэгслийг зөвшөөрөлгүйгээр авч явах	11	6	-45.5
	Эд хөрөнгө устгах, гэмтээх	11	14	27.3
	Бусдын эд хөрөнгийг хамгаалахад хайнга хандах			
	Нотариатч, улсын бүртгэгч өмчлөгчийн эрхийг зөрчих			#DIV/0!
	Болгоомжгүйгээр эд хөрөнгө устгах, гэмтээх, үрэгдүүлэх			
Мал хулгайлах	14	35	150.0	
Эдийн засгийн гэмт хэрэг	Мөнгөн тэмдэгт хурамчаар үйлдэх	0	3	3 дах
ОНАБ, ашиг сонирхолын эсрэг гэмт хэрэг	Галт зэвсэг, галт хэрэгсэл, тэсэрч дэлбэрэх бодис хууль бусаар эзэмших	1		-100.0
	Мансууруулах эм сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бусаар ашиглах	9	2	-77.8
	Орчиндоо аюул учруулж болох амьтныг зохих хамгаалалтгүй байлгах	1		
	Мансууруулах эм сэтгэцэд нөлөөт бодисын хууль бусаар ашиглах		1	
Хэрэг шалган шийдвэрлэх ажиллагааны эсрэг гэмт хэрэг		1	5	5 дах
Авилгын эсрэг гэмт хэрэг		9	6	-33.3
Нийтийн албаны ашиг сонирхолын эсрэг гэмт хэрэг		6	5	-16.7
Хүрээлэн байгаа орчны эсрэг гэмт хэрэг	Хууль бусаар ашигт малтмал хайх	17	3	-82.4
	Хууль бусаар ан агнах		1	1 дах
	Хууль бусаар мод бэлтгэх	7	2	-71.4
	Байгалийн ургамлыг хууль бусаар бэлтгэх	2	3	50.0
	Байгалийн тэнцэл алдагдах	1		
Соёлын өвийн эсрэг гэмт хэрэг				
Цахим мэдээллийн аюулгүй байдлын эсрэг гэмт хэрэг				
Хөдөлгөөний аюулгүй байдал, тээврийн хэрэгслийн ашиглалтын журмын эсрэг гэмт хэрэг	Бүлгийн 27.1-27.9			
	Автотээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ашиглалтын журам зөрчих	53	30	-43.4
	Автотээврийн гэмт хэрэг үйлдсэн жолооч зугтаах			
Тээврийн хэрэгслийг авч зугтаах				
Цэргийн албаны эсрэг гэмт хэрэг		2	1	-50.0
Компьютерийн мэдээлэлийн аюулгүй байдлын эсрэг				
Бүгд хэрэг		818	803	-1.8

Дархан-Уул аймгийн Гаалийн газрын мэдээ, 2019 он

А.Импорт

№	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Бараа бүтээгдэхүүний		Дүнд эзлэх хувь
			Үнэ(мян.\$)	Тоо хэмжээ /тн/	
1	Нефтийн бүтээгдэхүүн	мян.тн	4911.22	7940.27	62.94
7	Бусад	мян.тн	2891.88	1574.84	37.06
Дүн			7803.10	9515.11	100.00

Б.Экспорт

№	Үзүүлэлт	Хэмжих нэгж	Бараа бүтээгдэхүүний		Дүнд эзлэх хувь
			Үнэ(мян.\$)	Тоо хэмжээ /тн/	
1	Төмрийн хүдэр	мян.тн	33654.23	533161.11	92.84
3	Бусад	мян.тн	2596.31	5645.09	7.16
Дүн			36250.54	538806.20	100.00

Уур амьсгалын элемент 2019 он

Д/д	Уур амьсгалын элементүүд	Үзүүлэлт
1	Агаарын дундаж температур	(17.7°)
2	Агаарын хамгийн их температур	(5.6)°
3	Агаарын хамгийн бага температур	(31.5°)
4	Нийт хур тунадас	2.2 мм
5	Хөрсний дундаж температур	(18.9°)
6	Хөрсний хамгийн их температур	(3.6°)
7	Хөрсний хамгийн бага температур	(32.3°)
8	Салхины хамгийн их хурд	11 м/сек
9	Салхины дундаж хурд	1.4 м/сек

Агаар бохирдуулагч үзүүлэлтүүдийн 2019 он

БОШЛаборатори нь өдөр бүр 08, 14, 20 цагт агаар дахь хүхэрлэг хий (SO₂), азотын давхар исэл (NO₂), том ширхэглэгт тоос (PM-10)-г тус тус хянаж байна.Бохирдлын үзүүлэлтүүдийн сарын дундаж агууламжийг MNS4585:2016 стандарттай харьцуулсан харьцуулалтыг доорх хүснэгтээр харуулав.

Д/д	Агаар дахь бохирдлын үзүүлэлтүүд	Агууламж, мг/м ³
1	Хүхэрлэг хийн дундаж	0.039
2	Хүхэрлэг хийн хамгийн их	0.238
3	Хүхэрлэг хийн хамгийн бага	0.001
4	MNS 4585:2016 стандартаас давсан тохиолдлын тоо	0
5	Азотын давхар ислийн дундаж	0.03
6	Азотын давхар ислийн хамгийн их	0.065
7	Азотын давхар ислийн хамгийн бага	0.012
8	MNS 4585:2016 стандартаас давсан тохиолдлын тоо	0
9	Том ширхэглэгт тоосны дундаж	0.112
10	Том ширхэглэгт тоосны хамгийн их	0.288
11	Том ширхэглэгт тоосны хамгийн бага	0.028
12	MNS 4585:2016 стандартаас давсан тохиолдлын тоо	15

Агаарын чанарын дүн 2019 он

№	Сумдын нэр	Бохирдуулагч үзүүлэлтүүд	Бохирдлын агууламж, мг/м ³		MNS4585:2016 стандартаас давсан тохиолдол, %
			Дундаж	Хамгийн их	
1	Дархан /хуучин/	Хүхэрлэг хий /SO ₂ /	0.017 мг/м ³	0.265 мг/м ³	-
		Азотын давхар ислийн /NO ₂ /	0.020 мг/м ³	0.073 мг/м ³	-
		PM10 тоосонцрын агууламж	0.099 мг/м ³	0.429 мг/м ³	135/ 37%
		Цацраг идэвхижилтын түвшин /агаарт/	0.10 μZv/цаг	0.12 μZv/цаг	-
2	Дархан /шинэ/	Хүхэрлэг хий /SO ₂ /	0.006 мг/м ³	0.211 мг/м ³	-
		Азотын давхар ислийн /NO ₂ /	0.018 мг/м ³	0.074 мг/м ³	-
		PM10 тоосонцрын агууламж	0.078 мг/м ³	0.278 мг/м ³	30/ 21%
3	Шарын гол	Хүхэрлэг хий /SO ₂ /	0.011 мг/м ³	0.096 мг/м ³	-
		Азотын давхар ислийн /NO ₂ /	0.019 мг/м ³	0.095 мг/м ³	-
		Цацраг идэвхижилтын түвшин /агаарт/	0.11 μZv/цаг	0.14 μZv/цаг	-

Хог хаягдлын судалгаа 2019 он

Үзүүлэлтүүд	Хэмжих нэгж	Тоо хэмжээ
Энгийн хатуу хог хаягдлын төвлөрсөн цэгийн тоо	тоо	8
Энгийн хатуу хог хаягдлын төвлөрсөн цэгийн талбай	га	42
Тээвэрлэсэн энгийн хатуу хог хаягдлын хэмжээ	тонн	36845.87
Гэр хорооллоос	тонн	12203.25
Орон сууцнаас	тонн	15138.5
Зам талбайгаас	тонн	1602.55
Аж ахуйн нэгж байгууллагаас	тонн	6925.9
Бусад	тонн	975.7
Нийт төвлөрүүлсэн хог хаягдлын хураамжийн орлого	мян.төг	567150.05
Аж ахуйн нэгж байгууллага	мян.төг	215119.9
Өрхөөс	мян.төг	352030.15

Газрын нэгдмэл сангийн хэмжээ, бүтцийн 2019 оны тайлан

	Дархан сум	Хонгор сум	Орхон сум	Шарын гол сум	Нийт
Газар нутгийн хэмжээ	9813.0	263957.0	44177.0	9553.0	327500.0
а.ХАА-н эдэлбэр газар	1544.9	177290.8	38259.0	4449.4	221544.1
б. Хот тосгон суурин газар	6926.8	7048.7	1702.5	4034.8	19712.8
в.Зам шугам сүлжээний газар	724.4	3597.2	1723.3	131.0	6175.9
г. Ойн сав бүхий газар	146.0	70716.8	392.0	786.2	72041.1
д.Усны сан бүхий газар	356.4	4071.9	2079.7	150.6	6658.6
е.Улсын тусгай хэрэгцээний газар	114.5	1231.6	20.5	1.0	1367.7